Anul VI. 1 Ianuarie, 1912. Nr. 1.

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ.

— APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ. —

REDACTOR:

Dr. NICOLAE BĂLAN.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: SIBIIU, STRADA REISSENFELS, 11.

CUPRINSUL:

Cu puteri nouă! ... Dr. Nicolae Bălan.
Clerici ardeleni peregrini în Rusia ... Dr. Silviu Dragomir.
O scrisoare a mitropolitului sârbesc Stefan Stratimirovici către Românii ortodocşi din Făgăraş. (24 Februarie 1797) ... Dr. I. Lupaş.
«Organizarea bisericii orientale naţionale maghiare» ... Dr. Gh. C.
Congresul societăţii ortodoxe naţionale a femeilor române ... p. m.
Pruncia lui Isus ... Petru Chirca.
Ce poate să însemne pentru noi credinţa noastră? ... Dr. Nicolae Bălan.
Mişcarea literară ... Gh. Comşa.
Cronică bisericească-culturală ... N. B. şi N. T.
Tipicul cultului religios ... Cantor.

SIBIIU.
TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.
1912.

Anul VI. 1 Ianuarie, 1912. Nr. 1.

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru știința și vieața bisericească.

Abonamentul: Pe un an 10 cor.; pe o jumăt. de an 5 cor. — Pentru România 12 Lei.
Un număr 50 fil.

Cu puteri nouă!

Cu numărul de față «Revista Teologică» trece în anul al șaselea al existenței sale.

In decursul celor cinci ani de până acum, toate silințele noastre le-am pus ca să contribuim la adâncirea și înălțarea conștiinței religioase și morale a bisericei noastre celei vii, în sensul evangheliei Mântuitorului nostru Christos. Convingerea nestrămutată care ne-a călăuzit în scrisul nostru a fost, că această sfântă evanghelie conține adevărul dumnezeesc, adevărul deplin pentru mântuirea neamului nostru pe pământ și a sufletelor noastre în cer.

Această adâncă convingere ne va însufleți în lucrările noastre și de aici înainte. De aceea, ne vom înteți și mai mult puterile ca să facem din această revistă un izvor de însuflețire religioasă și morală, de care avem atât de mare necesitate mai ales între împrejurările grele de astăzi și fără de care nu se poate săvârși nici un lucru de valoare incontestabilă în vieață. Ne vom sili să fim cât se poate de folositori cu scrisul nostru, nu numai preoțimei, căreia ne adresăm în locul prim, ci și intelectualilor noștri dintre mireni și prin aceasta întregului nostru popor credincios. Credința noastră creștinească și biserica care păstrează și propoveduiește această credință, este cea mai mare putere în stare să ne topească patimile omenești, să ne nobiliteze inimile, să ne înoiască cugetele și să ne înalțe sufletele spre acelaș ideal mare și sublim. Această credință, cu acordurile ei cerești, poate să producă acea *armonie frumoasă* între toți fiii bisericei și poporului nostru, de care avem atâta trebuință mai ales astăzi.

Noi vom aduce în casele și în sufletele cetitorilor noștri solia acestor bunuri ideale, cari fac vieața omului bună și frumoasă, și cari sunt cele mai neapărate pentru progresul și cul-

tura unui popor. Ne vom strădui să facem bunurile şi valorile vieţii poporului nostru, pe cari biserica noastră strămoşească le-a păstrat prin lupte grele, cât se poate de roditoare pentru generaţia de astăzi şi pentru cele viitoare! Vom îmbrăţişà toate problemele vieţii noastre religioase-bisericeşti şi ne vom spune cuvântul de laudă pentru lucrurile bune şi de osândă pentru cele rele. Având revista noastră un oarecare trecut de muncă pozitivă, şi-a câştigat prin aceasta îndreptăţirea morală de a se pronunţà cu mai multă îndrăzneală decât până acum asupra stărilor din biserica noastră.

Păşim la lucru în această direcţie cu *puteri nouă.* Numărul scriitorilor grupaţi în jurul acestei reviste s'a înmulţit. Scăderilor de până acum, în rândul prim în ce priveşte apariţia revistei, le vom pune capăt. Anul în care întrăm, va fi pentru această revistă: *un an nou.*

La această lucrare, solicităm din nou binevoitorul sprijin al preoţimei şi al intelectualilor noştri dintre mireni, din întreaga noastră mitropolie. ***Dr. Nicolae Bălan.***

CLERICI ARDELENI PEREGRINI ÎN RUSIA.[1]

Din Ardealul nostru cei dintâi, care s'au incumetat a face drumul greu şi lung până în Rusia, au fost trei călugări din vechea mănăstire a Prislopului. Actele ce ni-sau păstrat ne spun despre ei următoarele:

In 23 Noemvrie 7137 (1638) raportau Voivozii din Putiolia, că în aceea zi au sosit acolo din spre Litvania trei călugări, cari supuşi unui interogatoriu au spus că sunt din Ţara ungurească, din Bălgrad, mănăstirea Prislopului a sfintei de viaţă făcătoarei Treimi, anume ieromonahul Teodosie, ierodiaconul Ghedeon şi monachul Mardarie. I-a trimis Igumenul Antonie şi tot soborul fraţilor din aceea mănăstire spre a se închinà Ţarului şi prea sfinţitului Patriarh al Moscvei. Au plecat din Mănăstirea lor «în anul acesta», în Septembre şi-au făcut drumul preste Ardeal şi preste ţara leşească, au trecut prin Haliciu, Rogatin, Koreţ, Kiev, Priluc şi din Priluc au venit în Putiolia. Veşti de cuprins politic nu ştiu spune ci au trei scrisori, una a Igumănului Antonie, a doaua dela Arhiepiscopul Ghenadie scrise amândouă — cum observă Voivozii — cu litere ruseşti. Dar în aceste

---

[1] Un capitol din lucrarea: Contribuţii privitoare la relaţiile bisericii româneşti cu Rusia.

scrisori — raportează Voivozii mai departe cu adânc respect — nu-i scris nici numele Ţarului şi nici a Patriarhului rusesc. Intrebaţi, că de ce nu le-au numit şi numele, călugării au răspuns că la ei nu le ştie nime numele, pentrucă de la ei până acum n'a mai fost nimenea în Moscva. Voevozii din cauza aceasta nu au îndrăznit a trimite Ţarului scrisorile acelea ci numai copia lor. Scrisoarea a treia ungurească de la craiul unguresc nu a putut-o cetì nimenea în Putiolia şi de aceea nici aceasta nu au îndrăznit a o trimite Ţarului, ci le păstrează toate trei în Putiolia. Pe urmă au dat călugărilor poruncă să aştepte ucazul Ţarului în Putiolia provăzându-i cu toate.[1]

Cele două scrisori sunt într'adevăr de la Metropolitul Ghenadie şi de la Igumenul Antonie. Ele sau păstrat aşa cum le-au transcris Voevozi din Putiolia.

Metropolitul Ghenadie — care aici se intitulează Arhiepiscopul Bălgradului şi Vadului şi a toată ţara Ardealului — spune «că noi în toate zilele ne aflăm în lipsuri şi strâmtorări şi în multe năcazuri», de aceea au ales şi trimis fraţii din sfânta mănăstire a Prislopului, unde este hramul sf. Treimi, pe cei trei călugări să ceară milostenie ca să poată da mănăstirea un tribut de o mie de galbeni unor domni unguri care îi datoreşte de 30 de ani. Acum voind să clădească, adecă să restaureze mănăstirea le-a dat binecuvântarea să se închine Ţarului milostiv. In schimbul milosteniei ei se leagă a se rugà, zi şi noapte, pentru Ţarul până când va stà mănăstirea.[2]

Acelaşi este şi cuprinsul scrisorii Igumănului Antonie, care este adresată cătră Patriarhul rusesc.[3]

In Putiolia cei trei călugări s'au odihnit de ostenelele drumului nutrind de sigur speranţa că vor puteà pătrunde până în Moscva la curtea strălucită a Ţarului. S'au înşelat însă. Ţarul în răspunsul său din 10 Ianuar 1629 (7137) aproabă bănuiala Voivozilor, cari se temeau de oarecare «viclenie» din partea călugărilor şi dispune a se da în *Putiolia* drept milostenie ieromonahului Teodosie şepte ruble, ierodiaconului Ghedeon cinci ruble şi călugărului Mardarie patru ruble şi a-i întoarce din Pu-

---

[1] Acte greceşti 7137 Nr. 2.
[2] Adnexe III.
[3] Adnexe II.

tiolia fiindcă în scrisorile lor nu-i numit apriat numele Măiestăţilor Lor.[1]

Astfel bieţii călugări, cart nu aveau recomandaţii — ca Grecii de atunci — dela Patriarhii ecumenici, ci numai dela un vlădică românesc din Ardeal şi dela «craiul ungurescy; pe care nu-l înţelegeà nimenea, s'au întors spre casă cu gândul, că ar fi putut să fie şi mai bine. Dacă ar fi fost sloboziţi în Moscva ei ar fi adus mănăstirii încă odată atâta milostenie pentrucă ar fi primit tot atâta şi de la Patriarhul Filaret.

In 15 Septemvire 1629 a sosit în Putiolia, «din ţara sârbească», din mănăstirea sf. Nicolae, din Ienopolea Metropolitului Longin însoţit de nepotul său Petru[2] precum şi de trei servitori Mitru, Marcu şi Savin. Metropolitul a spus că a mai fost odată în Rusia în anul 7132 (1624) pe când erà călugăr în mănăstirea Beocimelui. De Metropolit l-a sfinţit Patriarhul Chiril al Constantinopolului în anul trecut (7136 1628—1629) în locul Metropolitului din Ienopolea *Serghie*,[3] care i-a fost unchiu şi care a murit. Anul trecut a plecat spre Rusia peste ţaıa — Românească prin Polonia şi prin Chiev la Putiolia. Prin Priluc nu a îndrăznit să treacă fiindcă a auzit că acolo ţin prinşi mulţi călugări greci şi sârbi. Veşti nu a spus nici scrisori nu a adus decât numai gramata de hirotonire a Patriarhului Chiril.

Voivozii din Putiolia i-au oprit să aştepte acolo ucazul Ţarului care însă a poruncit a se da în Putiolia Metropolitului Longin un «soroc de soboli» şi 20 ruble în bani, Arhidiaconului Teofil şi la fratele Metropolitului câte 6 ruble, nepotului 3 ruble, şi celor 3 servitori câte 2 ruble.

In Moscva nu l-au slobozit pe Metropolitul Longin fiindcă a mai fost odată în Rusia când a avut prilej să vadă ochii Ţarului.[4]

Dela călugării din Prislop şi până la Mitropolitul nostru Iorest nu mai aflăm în Moscva pe nimenea, de la noi. Decepţia,

[1] Acte greceşti 7137 Nr. 2.

[2] Acesta e tatăl Metropolitului Ardelean Sava Brancovici.

[3] Aici e evident o greşală, ce s'a făcut scriindu-se *Serghie* în loc de *Sava* despre care ştiu cu siguranţă că a fost episcop în Ienopolea până spre sfârşitul anului 1627. Vezi *I. Radovič.* Prilozi za istoryiu Srba a Ugarski I. p. 19—20 (u Novacu Sadu 1908).

[4] Actele greceşti 7137 Nr 42. Dacă sunt adevărate mărturisirile, pe cari le-a făcut Metropolitul Longin în Putiolia atunci tabla genealogică a Brancoviceştilor se prezintă în formă dată de mine în Neamul Românesc an. III. Nr. 33.

care au îndurat-o bieţii călugări, cum şi împrejurările deosebite, în care se aflà biserica noastră atunci nu dădeau de sigur răgaz clericilor noştri de a se gândì la o călătorie aşa de lungă. Chiar şi Metropolitul Iorest nu a plecat din Ardeal spre Moscva, ci din Moldova unde se adăpostea în mănăstirea Putnei.

In 28 Iulie 1645 erà el în Putiolia cu un călugăr German şi cu nepotul său Jurca. Spuneà către Voevozii din Putiolia, că are scrisori dela patru mitropoliţi moldoveni şi dela patru igumeni, precum şi dela Domnul Moldovei Vasile către Ţarul Mihail Feodorovici, tatăl Ţarului Alexie Mihailovici. Cu astfel de recomandaţii fireşte că a fost slobozit Mitropolitul Iorest în 2 August spre Moscva. In 24 August s'a prezentat în biroul ambasadorilor, unde a predat cele două scrisori amintite, şi a spus că, el a fost Mitropolit în Ţara ungurească în Bălgrad şi din cetatea aceea *l-au alungat Ungurii pentru credinţa pravoslavnică şi creştinească şi i-au pricinuit multe năcazuri.* A venit pe urmă în Moldova la Vasile Vodă împreună cu nepotul său şi Vasile Vodă l'a oprit în mănăstirea Putnei unde acum sunt 30 de fraţi. De aici a plecat să se închine Maiestăţii Sale Ţarului din Moscva.»[1] Scrisoarea Mitropolitului şi a Episcopilor din Moldova a fost copiată şi publicată odată de Muraviev,[2] însă nu aşa cum se află ea în Arhiva din Moscva, ci într'o limbă mai modernă şi cu omiterea unor părţi, cari savantului rus i-se păreau a fi de prisos, cari însă de fapt pentru noi sunt de cea mai mare importanţă.[3] In forma ei de acum această scrisoare este unul din cele mai preţioase documente, ce le avem din veacul XVII din epoca *prigonirilor calvine. Ce-i drept scrisoarea aceasta* nu ni s'a păstrat în original ci numai într'o transcriere contimporană, care s'a făcut în biroul ambasadei din Moscva. De aceea s'a putut face la transcriere o greşală, când s'a spus că Iorest a suferit pentrucă nu a voit să se convertească la *luteranism* în loc de *calvinism.* Traducătorul din Moscva nu prea făceà deosebire între luterani şi calvini. Dacă mai departe în acelaşi document ni-se spune, că Ciulai George «*popa cel mare*», a clevetit pe Iorest, sub popa

---

[1] actele greceşti 7153 Nr. 43.

[2] o. c. A. II. p. 347 şi urm.

[3] Se spune apriat, că la judecata lui Iorest «s'au adus martori mincinoşi» de unde se vede că ierarhii moldoveni erau deplin informaţi despre modul, cum a fost depus Mitropolitul Iorest.

cel *mare al craiului* avem să înţelegem de sigur cu Dl Iorga [1] pe predicatorul dela Curtea lui Rakoczi, care atunci de fapt, era Ciulai şi nu pe superintendentul calvin cum ar vreà să creadă regretatul canonic Bunea. [2] Oricum însă prin documentul de faţă [3] se şterge urîta bănuială, ce s'a adus acestui Mitropolit «care nu puteà fi un stricat şi un netrebnic», odată ce întreg clerul moldovenesc din acel timp îi luà în scris apărarea cum cu dreptate observă Dl Iorga. Şi Vasile Lupu numeşte pe «*preacinstitul*» Iorest călugăr dreptcredincios şi *întru toate credincios.* [4]

Iorest a fost primit în audienţă de Ţarul în 26 August, când i-a prezentat moaştele sf. Dumitru din Tesalonichi. A primit dela Ţarul darurile obişnuite adecă o cupă de argint aurită cu acoperemânt, 12 «arşine»» de «camohă» un soroc de soboli, iar în bani 30 de ruble. El a mai stat în Moscva până toamna târziu căci în 5 Octomvrie a aşternut Ţarului o petiţie, în care spune că finid aşezat în palatul ambasadorilor, chilia lui e rece din pricina timpului târziu de toamnă şi de aceea roagă se i-se dea şi lui ca şi celorlalţi Mitropoliţi şi Arhiepiscopi ce au mai fost în Moscva lemne de încălzit. In altă petiţie cere să i-se îngăduie a se închinà în Lavra sf. Gheorghe, împreună cu călugărul German şi cu nepotul *său ceeace i-s'a permis prin ucazul din 9 Oct. al aceluiaş an.* [5]

Când a plecat Mitropolitul Iorest din Moscva nu se află însemnat.

O interesantă figură este pentru noi şi Metropolitul *Sofronie* despre care s'a însemnat, că-i din ţara sârbească din Mănăstirea cu hramul Intrării. A sosit în Putiolia în 29 Octomvrie 1651 împreună cu un călugăr Axentie, cu un diacon Mihail şi cu fratele său Toma Ivanov şi cu servitorul Micalaica. In 24 Noemvrie — în urma ucazului împărătesc — a fost slobozit spre Moscva iar în 26 Decemvrie l-a primit Ţarul în audienţă, cu care ocazie a primit darurile obişnuite. [6]

Intr'o petiţiune se numeşte Sofronie «Metropolitul» cetăţii Lipova — Giula cu sediul în mănăstirea Hodoşului, unde este hramul

[1] N. Iorga. Istoria bisericei româneşti I. p. 324.
[2] Dr. A. Bunea. Vechile Episcopii p. 94.
[3] adnexe XIX.
[4] adnexe XX.
[5] Actele greceşti 7153 Nr. 43.
[6] Actele greceşti 7160 act 29.

Intrării preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Aceasta petiţiune a fost scrisă în biroul Ambasadorilor şi poate spre a-i lămurì pe Ruşi Sofronie şi-a fixat oraşele, care se află în eparhia sa. Scaunul îi va fi fost ori în Lipova, unde mai ştiu şi alţi episcopi [1] ori în mănăstirea Hodoşului.

Metropolitul Sofronie spune [2] că a venit la Moscva să ciară milostenia pentru sine şi zidirea şi înoirea mănăstirii, căci atât mănăstirea cât şi biserica şi celelalte zidiri ale mănăstirii şi bisericii s'au învechit şi trăind ei între Turci nu se pot îndreptà decât numai la Ţarul drept.

Intr'altă petiţiune cere Sofronie în loc de odăjdii bisericeşti de cari are lipsă, ajutor bănesc, cum şi cărţile următoare: Evanghelia pentru pristol, Apostolul, Evanghelia cu tâlc, Psaltirea cu tâlc, Octoihul, Triodul, Mineile, Jitiile preacuviosului Serghie şi a lui Efrem Sirul. La astfel de petiţii diecii din birou de regulă adaugau spre orientare observări, cine şi când şi în ce preţ a mai primit astfel de daruri.

La petiţiunea aceasta a lui Sofronie e însemnat că în acelaşi an a primit cărţi bisericeşti pentru mănăstirea Sucevii călugării Alimpiu şi Iona, anume: Evanghelia, Apostolul, Psaltirea, Octoihul, Mineiul, Triodul, Prologurile, Slujelnicul (Liturghier) toate în preţ de 43 ruble şi 25 de alţini.

Se înţelege că şi rugarea lui Sofronie a fost ascultată şi conform ucazului ce le-a dat Ţarul în 23 Februar 1652 a primit pentru odăjdii 35 de ruble, iar din cărţi is'au dat următoarele: Evanghelia pentru pristol îmbrăcată în catifea neagră în preţ de 5 ruble şi 4 grivenici: Evanghelia cu tâlc pentru toate zilele în preţ de 3 ruble, Apostolul 90 de altini, Psaltirea 3 ruble, Octoihul 2 ruble şi jumătate, Triodul postului şi cel înflorit 6 ruble: 12 Mineie în preţ de 16 ruble, Jiţiile preacuviosului Serghie din Radone o rublă şi 10 alţini, Efrem Sirul 2 ruble. În actul prin care recunoaşte că a primit aceste cărţi a subscris el cu cuvintele: «dania Domniască şi cărţile le-am primit şi am pus mâna». [3]

---

[1] In Lipova a fost episcop Sava la 1607 quarundam eccelesiarum Rascianorum *et Walachorum*. Urmaşul lui *Longin* amintit mai sus fiind-că avea posesiuni în *Iudn*, ca şi Sava, s'a mutat acolo. *Sofronie* însă e din nou în Lipova, ca şi urmaşul său *Stefan* care se aminteşte în 1664 la I. Radovic: Grof G. Brankovic: U. Beogradu 1911 p. 773.

[2] Adnexe XXII.

[3] Actele qrec. 316 Oct. 29.

Peste zece ani 14 Octomvrie 1662 a sosit la Moscva «Metropolitul» Teodosie din Vârşeţ împreună cu arhimandritul Nicodim, cu arhidiaconul Arsenie şi cu diaconul Martirie. Aceşti trei din urmă erau din mănăstirea bănăţiană a Vodiţei, cu hramul Adormirii preacuratei Născătoare de Dumnezeu. Spuneau într'o petiţie că mănăstirea lor se află în drumul, pe care, a trecut în răsboaiele din urmă armata turcească înpotriva Ungariei. Cu acest prilej au prăpădit şi pustiit biserica şi Paşa Turcilor a mai pus şi un tribut mare asupra mănăstirii. Au fost siliţi de aceea a pune în zălog la Jidovi vasele bisericeşti iar acum nu au cu ce să le cumpere. Ţarul le-a dat drept milostenie pentru mănăstire 350 ruble, cu care sumă arhimandritul Nicodim şi soţii săi călugări s'au întors în curând acasă.[1] In 1667 a venit arhimandritul Nicodim din nou la Moscva şi a primit milostenie pentru mănăstirea *Vodiţa 50 de ruble* (*60*).

Dr. Silviu Dragomir.

O SCRISOARE A MITROPOLITULUI SÂRBESC STEFAN STRATIMIROVICI CĂTRĂ ROMÂNII ORTODOCŞI DIN FĂGĂRAŞ.

— (24 Februarie 1797) —

comunicată de *Dr. I. Lupaş.*

După moartea episcopului Gherasim Adamovici, întâmplată în 13 Aprilie 1796, nu erau prospecte pentru o întregire mai apropiată a scaunului episcopesc vacant. Între cele dintâi comunităţi ale Românilor ortodocşi, cari au crezut că cerând ajutorul Mitropolitului sârbesc, vor puteà să accelereze realizarea dorinţei lor de a-şi aveà iarăş un episcop propriu, găsim de astădată pe Făgărăşeni. Şi pentruce tocmai pe ei? Probabil, fiindcă vor fi fost îndemnaţi de compatriotul lor Nicolae (Nestor) Ioanovici,[2] care ajungând la 1791 protejatul lui Stratimirovici, va fi

[1] Vezi articolul lui N. Kaptteren. Venirea în Moscva pentru milă a ierarhilor sârbi din diferite eparhii-mănăstiri sârbeşti în secol. XVII şi la începutul secl. XVII. în Pribavleniak izdaniu tevorenii sviatich otcev t. 48. p. 545 şi urm. Mai pe larg la Şt. Dimitrievici Relaţiile Patriarhilor din Peč cu Rusia veacul XVII în (sârbeşte) în glas LVII p. 271 şi urm. Aici e vorba neapărat de mănăstirea *românească* a Vodiţei lângă Mehadia de astăzi. Vezi G. Popovici Istoria Românilor bănăţeni p. 226.

[2] Dr. I. Lupaş: «*Câteva ştiri despre Nestor Ioanovici, fost episcop al Aradului*» (1829—1830) în «Tribuna» din 19 Decemvrie 1911.

terminat până la 1797 seminarul din Carloviț și se va fi călugărit. Sau și dacă nu îi va fi îndemnat Ioanovici, se vor fi gândit ei, că ar fi potrivit să roage pe Stratimirovici, ca să intervină în favorul Românilor ortodocși din Ardeal. Făgărășenii adresează în acest înțeles, la 24 Ianuarie 1797, o petiție către Stratimirovici, care le răspunde în 24 Febr. acelaș an prin scrisoarea, ce se reproduce acì, atât în originalul latinesc, cât și în traducerea românească contemporană, ceva cam încâlcită și defectuoasă, dar totuș lesne de înțeles. Îndemnul dat de Stratimirovici în această scrisoare, ca să mai solicite și alte comunități ortodoxe numirea episcopului dorit, pare a-l fi urmat la 1802 și protopopul Gheorghe Haines cu câțiva preoți din părțile Brașovului, dar tot numai cu acelaș rezultat ca și Făgărășenii la 1797.

Orthodoxa Communitas,

Filii mihi in Spiritu Sancto dilectissimi!

Litteras Vestras sub 24 praeteriti mensis ad me exaratas tanto majori cum solatio legi, quanto ex iisdem non solum testatam prioribus occasionibus in Religione nostra orthodoxa constantiam Vestram, sed et indefessum in ejusdem continuatione ac illibata conservatione zelum sat superque dicere firmiterque sperare potui, vos in posterum quoque nil penitus internissuros, quod ad verum Divinae Gloriae cultum debitamque Religionis nostrae vitae atque orthodoxae observantiam pertinebit. Zelus hic ac debita in Religione constantia vestra eo etiam laudabilior mihique solatior est quod ad majorem huius promotionem, et curarum hac in parte vestrarum necessariam relevationem summo Pastore tanquam desiderato ad sustinendum et promovendum Religionis cultum fulcro quantocyus provideri ac consolari ardenti animo desideratis. Quem admodum proinde pium hoc in puncto desiderium Vestrum inter praecipuas obligationis meae curas colloco, ita circa singularem hanc intentionem Vestram primo tempore explendam, ea sum acturus, quae et vestris et meis votis responsura esse videbuntur. Fatigia enim omnesque conatus mei ad promovendum Religionis nostrae orthodoxae Cultum tendentes promti inter suavissima onera mea reputo, ita certe opto, ut non solum vos, sed et ceterae Comunitates atque omnes iis quibus summe interest proximius Pastorem Ecclesiae aquirere, de eodem adipiscendo eum quem vos adhiberent zelum, meque ita plene edocerent conservandae ac tuendae Religionis specimina quovis tempore, omnibusque occasionibus exhibendo, quod neque

Deum et Religionem Suam Orthodoxam cordi cumprimis quasi infixam teneant.

Interea autem usque quo neque Salutaris intentio Vestra debitum finem sortiatur, eo praecipue intenti sitis, ut nil a vobis quod ad pacem ac tranquilitatem mutuamque concordiam pertinet, desiderari patiamini, constanti mente id semper revolventes, omnem et singulum Dei voluntatem adimplere, qui jussa et voluntatem superioritatis suae exequitur, quia *potestas omnis a Deo est:* Itaque tam spiritualibus quam secularibus vestris jurisdictionibus quovis tempore ac occasione promptum obsequendi studium ita semper exhibebitis, ut merito diei possit, vos et de constanti Religionis conservatione, et Regis ac Reipublicae emolumento ut veros subditos verosque orthodoxae Religionis christianos decet, vel maxime sollicitos esse. Cui in reliquo Archi-Eppali et paterna benedictione vobis cordicitus impertita speciali erga vos cum propensione maneo

Orthodoxae Communitatis.

Dalyae die 24 Febr. 1797.

optime addictus:

Stephanus Stratimirovics m. p.

Traducerea contemporană a acestei scrisori este următoarea: «Pravoslavnică Obşte! Fii ai mei în Duhul Sfânt prea iubiţi! Scrisoarea voastră din 24 a lunii trecute mie trimisă cu atâta mai mare bucurie o am cetit, cu cât mai vârtos dintr'ânsa am înţeles nu numai a voastră între prilejurile cele mai din nainte întemeiată statornicie în pravoslavnică noastră credinţă, ci şi necurmată întră aceeaşi urmare sau curată păzire a doririi inimii voastre pre destul şi foarte bine am putut pricepe. Voi dară iubiţilor şi de acì înainte nimic de celea ce se ţin de adevărată iubirea Dumnezeeştii Măriri şi păzirea cuviincioasă legii noastre Pravoslavnice să nu vă depărtaţi.

Dorirea aceasta a inimii voastre şi cuviincioasà statornicie în adevărată credinţă cu atâta vrednică de mai mare laudă şi mie de nespusă bucurie îmi este, cu cât pentru maimare vrednicià aceştii, şi a purtării voastre de grije din partea aceasta pentru trebuincioasa uşurare de râvna inimii poftiţi, ca cât mai curând să vi se rânduiască un Păstor ca acela după cum se şi cuvine, de care să vă puteţi bucurà, care ca cu un stâlp să sprijinească şi să mărească cinstea cea Dumnezească a legii. Cuvioasă dară poftă voastră între cele mai cu diadinsul şi mai mari griji a datoriei mele o pui. Insă într'acest chip scoposul cererii voastre în pripă a-l împlini mă voi sârguì, ca pofta voastră cu a mea întocmà să se potrivească. Osteneala dară şi toată sârguinţa mea, care spre întemeierea cinstii cei Dumnezeeşti a legii noastre

Pravoslavnice atârnă, precum între prea necovârşitele greutăţi le gândesc, aşa cu adevărat poftesc, ca nu numai voi, ci şi celelalte obşti şi aşişderea tuturor acelora, cărora li se cuvine cât mai curând păstor bisericii a dobândì, despre aceeaşi sârguinţă pentru dorirea şi pofta inimii voastre, ar trebuì să vă aibă spre pildă şi mie deplin să arete, cumcă de pururea şi întru toate prilejurile păzesc şi apără legea sa cea Pravoslavnică întru inima sa nevătămată o ţin.

Până ce dară spăsitorul vostru cuget şi poftirea inimii voastre deplin sfârşit va dobândì, aceasta mai cu deadinsul să luaţi aminte, ca nimic ce atârnă spre pacea, odihna şi împrumutata voastră înţelegere să nu se întâmple între voi împărecheri, ci ca statornică aceasta totdeauna să socotiţi, ca fieştecare voia lui Dumnezeu să o împlinească, care poruncile şi voia celor mai mari le păzesc, *pentrucă toată puterea dela Dumnezeu este;* drept aceea în toată vremea şi prilejul va fi purtarea voastră de grije, ca atât Duhovniceştilor, cât şi Mireneştilor voastre stăpâniri să fiţi supuşi şi ascultători, ca fieştecare să cuvinteze, cumcă voi nu numai despre statornicia legii, ci şi pentru folosul Impăratului şi a binelui de obşte purtare de grije aveţi, precum adevăraţilor şi pravoslavnicilor creştini se cuvine. Pe lângă care Arhiepiscopească şi Părintească Blagoslovenie Vouă din toată inima trimitem, cu deosebită spre voi dragoste rămâind Al Pravoslavnicii Obşte Dalea 24 Febr. 1797 a tot binele poftitor.

„ORGANIZAREA BISERICII ORIENTALE NAŢIONALE MAGHIARE".

— Cum privesc alţii chestiunea bisericii ortodoxe maghiare.[1] —

Vom spicuì din broşura unui bărbat sus pus în vieaţa statului nostru, pentru a ne convinge cum este privită, cel puţin în o parte a sferelor mai înalte ale vieţii de stat, ideia de a organizà o biserică ortodoxă maghiară proprie.

Chestiunea aceasta ne priveşte şi pe noi, Românii ortodocşi, nu numai pentru interesul general, că se proiectează organizarea unei nouă biserici în concertul celorlalte biserici particulare-naţionale, cari constituesc unitatea dogmatică şi canonică a bisericii ortodoxe, ci şi pentru motivul special, că acea biserică nouă ar fi să se organizeze în nemijlocita noastră apropiere teritorială, ici-colo însă chiar şi prin încrucişarea geografică cu teritorul bisericii noastre ortodoxe române.

---

[1] In expunerea de faţă luăm de bază broşura: «*A keleti vallásu magyar nemzeti egyház szervezése*», scrisă de Dr. Sigismund *Reiner*, secretar ministerial lângă ministrul prezident ungar. Budapesta 1907.

I.

Să prindem, întâi de toate *firul istoric* al chestiunei.

Amintitul autor este de părerea, că creştinismul răsăritean a pătruns printre Maghiari deja de pe la 950, când în special pentru Ardeal, a fost «adus» din Constantinopol călugărul Hyerotheus, devenit mai apoi episcop al Turkiei (cum se ziceà pe atunci Ungariei), aşa că pe timpul regelui Stefan I. creştinismul răsăritean a putut fi foarte lăţit în Ardeal (pag. 32).

Pornirea lui Stefan contra Ardealului este explicată prin tendenţa de a suprimà creştinismul răsăritean din Ardeal şi tot astfel reacţiunea Ardealului, după moartea regelui, denotă mai ales (?), că «Grecii nici odată nu au încetat cu planurile lor politice îndreptate asupra Ungariei» (pag. 33).

In Ardeal face ordine de abià Ladislau cel Sfânt, care i-a aşezat în Ardeal pe Săcui pentru apărarea acestui teritor.

Numitul autor încă'şi întemeiază ipoteza existenţei Maghiarilor greco-orientali pe existenţa mănăstirilor greceşti din regatul ungar, dar află «de prisos», ba chiar şi de «imposibil» a dovedì ce s'a făcut din acei Maghiari: s'au contopit ei oare cu Românii, ori au trecut la creştinismul apusean, ori că o parte din ei a rămas în credinţa şi în limba lor veche?

Fără a căutà să adaugă ceva la pretinsa temelie istorică, care ar trebuì să fie punctul de mânecare al chestiunei, autorul se mărgineşte a spune, că şi cei peste 200,000 Maghiari greco-catolici, cari «în cea mai mare parte a lor» sunt Maghiari de origine veche, încă au aparţinut înainte de unire, legii ortodoxe (pag. 34).

II.

In conştiinţa, prea evidentă, dar puţin mărturisită de autorul indicat, a temeiului istoric, dânsul caută să pună chestiunei organizării bisericei ortodoxe maghiare o temelie reală, sprijinindu-se pe *date statistice.* Ultima statistică generală — e vorba de statistica dela 1900 — a ţării adecă arată, că la 1900 s'au aflat 31,833 Maghiari ortodocşi (pag. 28), cari «în cea mai mare parte a lor au fost pururea Maghiari», ...dar se vor află între dânşii şi *Români maghiarizaţi,* ceeace însă este un fenomen îmbucurător, şi chiar e de dorit, ca Românii şi alte naţionalităţi din patrie să fie câştigaţi pe partea maghiarimei (magyarság) prin maghiarizare» (pag. 30).

Autorul însă are o mare durere, pe care şi-o spune în capitolul VII (pag. 35—50). Ne vom ocupà şi noi de ea fixându-o mai deaproape, fiindcă şi pe noi ne priveşte.

Intâi de toate se plânge de «*valahizarea*» *Maghiarilor greco-orientali,* pe care are pretenţia de a o prezentà în cifre statistice,

Nu mai puţin adecă, de 288 comune s'ar fi valahizat, de 50 ani încoace, în comitatele ardelene, cu deosebire în comitatul Treiscaune şi în al Murăş-Turdei (pag. 36).

Ca caz concret aduce comuna Bölön[1] din comitatul Treiscaune, care la conscripţia generală din 1890 a avut 26 „Valahi", iar la 1900 a avut deja 167 „Valahi", pe când Maghiarii ortodocşi s'au redus dela 658 la 516 (p. 37).

Astfel se „valahizează" şi comuna Bikfalva[2] unde la 1890 nu erà nici un „Valah" lângă cei 133 Maghiari ortodocşi, pe când la 1900 se află acolo 19 „Valahi" (pag. 37).

În comitatul Odorheiu, în comuna Száldobos[3] nu erà la 1890 nici un „Valah" între cei 121 Maghiari ortodocşi, la 1900 însă sunt de-abià 102 Maghiari ortodocşi, sunt însă şi 37 „Valahi" (pag. 37).

Vine la rând a doua durere mare a autorului: *însaş statistica Maghiarilor ortodocşi* încă nu se face cum se cuvine.

Maghiarii ortodocşi din Ardeal, neavând ca Românii orientali o biserică naţională, „au fost siliţi să se refugieze sub scutul bisericii naţionale valahe" şi astfel s'au considerat pe sine de „Valahi" (p. 38).

Astfel au ajuns Maghiarii ortodocşi să fie trecuţi în statistice ca „Valahi".

„În acele părţi ale ţării, *unde locuesc Sârbi*, aşa se vede că *Maghiarii greco-orientali* totuş nu s'au lăsat, ca pe ei să-i considere eventual de Valahi (ilyen nemzetiségűeknek), de aceea pe cetăţenii maghiari de baştină, cari ţineau legea orientală, datele statistice din 1890 i-a socotit de alteeva („egyebek").

Ca urmare, statistica dela 1900 conţine multe schimbări corecte şi de valoare" (p. 39).

Pentru a dovedi aceasta — să-i zicem — malversaţiune a statisticelor, autorul ne produce şi nişte cazuri concrete, din cari reproducem o seamă şi noi.

Înainte de a le cità, fixăm, că o seamă din ele se referă la teritorii, pe unde s'au aflat resfiraţi şi Sârbi, iar celelalte cazuri se refer la localităţi dela periferia românismului sau chiar de pe teritorii compact româneşti.

În comuna *Kölked* din comitatul Baranya, la 1890 erau 55 gr.-orientali, din cari 1 s'a declarat la conscripţie ca *Sârb*, iar 54 de „alteeva". „Aceasta — de aceea, fiindcă *aceşti 55 Maghiari* (?) se ţineau de religia ortodoxo-orientală". În statistica din 1900 însă, „foarte corect" (zice autorul) „greşala aceasta (de a fi admis deosebirea 54 + 1 din statistica dela 1890) s'a cores aşa, că pe cei 55 de altă naţionalitate (egyéb) dimpreună cu membrii familiari aduşi în mod natural, i-au trecut în statistică, în total 85, ca Maghiari de religia orientală".

---

[1] Însemnăm şi numirile româneşti, după «*Dicţionarul de localităţi*» al dnilor S. Moldovan şi N. Togan. În cazul de faţă e vorba de parohia ort. română *Belini*.

[2] *Bicfalău:* filie a parohiei române ort. din Lisneu, şi a celei unite tot din Lisneu.

[3] *Săldăbuş,* filie a parohiei ort. române din Varghiaş.

Tot astfel se citează cazul parohiei *Szentes,* care până de curând aparţineà eparhiei române ort. a Aradului. În Senteş la 1890 erau 10 «*Sârbi*» şi 136 de „altă naţionalitate", pe când la 1900 sunt acolo 202 „Maghiari orientali" [1] (pag. 40).

Tot aşa s'a făcut la *Hodmezővásárhely,* altă fostă parohie din cuprinsul eparhiei Aradului. La 1890 se aflau acolo, după autorul nostru, 20 *Sârbi* şi 228 de altă naţionalitate, pe cari statistica dela 1900 i-a defraudat, arătând acolo 448 „Maghiari de legea orientală" (pag. 40—41) [2]

Greco-orientalii din *Uj-Kigyós* (comit. Bichiş) au fost consideraţi la 1890 de „Valahi", cari la conscrierea din 1900 au fost trecuţi ca „Maghiari de legea orientală" (pag. 41). [3]

Falsul — căci aşa trebue să-i zicem — acestor prefaceri „statistice" este mai evident în cazurile de pe teritorul comitatului Bihor.

În lipsă de spaţiu, nu vom fixà amănunţit toate cazurile, decât numai pe acelea, cari dovedesc pipăibil falsul statisticei dela 1900.

În modul acesta s'a sporit la 1900 numărul Maghiarilor ortodocşi din *Csőkmő* [4] cu 120; la *Jaca* (Zsáka) [5] s'au arătat 752 Maghiari ort. şi de-abià 22 Valahi; la *Ugra* s'au aflat 233 Maghiari ortodocşi şi de-abia 46 „Valahi".

În *Czéczke* [6] veche parohie română ort., faţă de cei 50 ortodocşi de „altă limbă dela 1890, sunt arătaţi la 1900 a fi acolo 122 „Maghiari" ort.

În *Tinod* [7] din cei 486 „Valahi" şi de altă limbă dela 1890, avem la 1900 nu mai puţin ca 117 „Maghiari".

Deasemenea s'a metamorfozat în *Elesd* [8] o seamă din Români, în Maghiari răsăriteni (pag. 42).

Cazuri de asemenea natură sunt şi cele din: *Homorogul-unguresc* (Magyarhomorog) filia parohiei ort. române din Săcal, tractul Orăzii-mari; *Comad* (Komádi) filie tot la Săcal; *Cresteş* (Mezőkeresztes) filie la parohia rom. ort. din Peterd, tract. Orăzii-mari.

În *Pecîca-maghiară* (comitatul Arad) încă se arată dela 1890 până la 1900, o sporire a Maghiarilor gr.-orientali. În total sunt aceştia 179 inşi la 1900 (pag. 43).

Deasemenea în *Apácza* [9] (comit. Braşov) la 1890 nu erà nici unul, la 1900 însă sunt 35 Maghiari ortodocşi.

---

[1] Parohia e acum *la Sârbi* prin ordinul ministerial reg. ungar de culte şi instr. publică de sub Nr. 30782/1908 dd. 19 Iulie 1908.

[2] Cu chestiunea parohiilor *Szentes* şi *H.-M.-Vásárhely* ar merità să ne ocupăm mai deaproape.

[3] *Kigyós*-ul este, de lungă vreme, filie la parohia rom. ortodoxă din Ciaba (protopopiatul Chişineu).

[4] Despre *Csőkmő* nu aflu să fie măcar filie la vre-o parohie rom. ortodoxă. Cei competenţi, s'o facă filie, de n'o fi deja.

[5] *Jaca* e parohie rom. ort. din vechime. Dar se maghiarizează.

[6] *Ţeţchea,* parohie aparţinătoare protopopiatului ort. rom. al Peşteşului.

[7] *Veche* parohie curat românească.

[8] *Alesd,* filie la parohia rom. ort. din Groşi (protopr. Peşteş).

[9] *Apaţa: parohie română ortodoxă.* După Dicţ. de localităţi de Moldovan-Togan.

Pe teritorul comitatului Treiscaune în: *Hidvég*[1] „rectificându-se" conscripţia, s'au aflat 56 „Maghiari" ortodocşi. În *Szárazajta*[2] se află tot astfel, la 1900 cifra de 108 Maghiari ortodocşi. Tot astfel în *Bűkszád*[3] se află la 1900 cifra de 669 atari Maghiari (pag. 43).

Deasemenea pe teritorul comitatului Murăş-Turda, în *Kebele*[4] 49; în *Koronka*[5] 49; în *Sáromberke*[6] 33; în *Erdő-Szent-György*[7] 149; în *Körtvefája*[8] 136 Maghiari ortodocşi (pag. 44).

În comitatul Târnavei-mari, la *Agostonfalva*[9] încă „au cores la 1900 greşala" statisticei anterioare, aflându-se acolo 54 Maghiari ortodocşi Tot astfel s'au aflat, la acelaş an, în *Alsó-Rákos*[10] 185, la *Ürmös*[11] 540 „Maghiari" ortodocşi.

Pe teritorul comitatului Odorheiu, la *Olasztelek*[12] unde „Valahii cuprinşi în statistica dela 1890 nu au existat niciodată" (?), la 1900 s'au aflat 41 Maghiari ortodocşi (pag. 44).

Deasemenea la *Nagygalambfalva*[13] nu se află la 1900 „nici un singur Valah", ci 239 „Maghiari de legea orientală" (pag. 45).

A treia durere mare a autorului nostru — să fim cu răbdare la ele — este, pe lângă cele de mai nainte, că statistica oficială nu a căutat să afle în realitate numărul „Maghiarilor orientali", din care pricină eruările de până aci asupra acelora sunt numai de caracter particular (magánszámitás).

Statistica dela 1900, ce e drept, a cuprins numărul Maghiarilor orientali în cifra de 31,833, pe când ceialalţi Maghiari orientali au rămas ascunşi sub cvalificativul statistic de „Valahi", ori „în cel mai bun caz" sub cvalificativul de aparţinători la alte limbi („egyebek").

Pentru a indigità măcar aproximativ numărul atâtor Maghiari şi localităţile ocupate de ei (se presupune, că cifra lor ar trece peste 40—50,000: pag. 45), — autorul adauge a spune, că dintre aceşti „Maghiari de legea ortodoxă orientală" sunt şi „Grecii maghiarizaţi", aflători în: Budapesta, Esztergom, Selmeczbánya, Nagyszombat, Pozsony, Zólyom, Pécs, Székesfejérvár, Győr, Komárom, Kaposvár, Sopron, Szombathely, Szentes, Hodmezővásárhely, Szeged, Eger, Gyöngyös, Karczag, Kecskemét, Kassa, Miskolcz,

[1] *Podeni,* filie la parohia rom. ort. Murăş-Oşorheiu. După acelaş Dicţionar.
[2] *Aita-sacă,* filia parohiei române ort. Aita-mare. Dicţ. citat.
[3] *Bicsad,* filia parohiei rom. ort. din Micouifalău. Dicţ. citat.
[4] *Chibelia,* filie la par. rom. ort. din Muşin. Dicţ. citat.
[5] *Corunca, parohie* română ort. Dicţ. cit.
[6] *Şârombărc,* filie la par. ort. rom. Sânger. Dicţ. citat.
[7] *Erdeo-Sângeorgiu, parohie rom. ort.* Dicţ. cit.
[8] *Curtifaia,* filie la par. rom. ort. din Ghernesig. Dicţ. citat.
[9] *Agoştin, parohie* rom. ortodoxă. Dicţ. citat.
[10] *Racoşul-de-jos,* filie a parohiei ort. rom. Mateiaş. Dicţ. cit.
[11] *Ormeniş,* filie la parohia rom. ort. Apaţa.
[12] *Oleştelec,* filie a parohiei rom. ort. Varghiaş. Dicţ. cit.
[13] *Porumbul-mare* (Golombfălăul-mare), *parohie rom. ort.* Dicţ. citat.

Eperjes, Satoralja-Ujhely, Oradea-mare, Debreczen, Nagybánya, Nagykároly, Szatmárnémeti, Zilah, Arad, Makó ș a. (pag. 46).

În afară de „Grecii“ deveniți acum „Maghiari curați“ (pag. 46) se mai află *Maghiari de viță, orientali ortodocși după religie,* resfirați prin comitatele Baranya, Csongrád, Pest și Békés, cari însă au fost pierduți din vedere la conscripția din 1900. Să cităm câteva cazuri, cari ne privesc mai deaproape.

Atari „Maghiari“ s'au aflat în: *Békés*[1] 347; *Bikis-Ciaba*[2] 300; *Ujkigyós*[3] 170; *Gyula*[4] 610 inși (pag. 47)

De pe teritorul comitatului Bihor ni-se prezintă ca localități cu Maghiari ortodocși nedeplin scoși la iveală prin statistica dela 1900, următoarele comune bis. ort. române mai mici (și filii) în cari începe a se pierde graiul românesc și a se ivì în locu-i cel maghiar: *Berettyó-Szent-Márton*[5] cu 173, *Berettyó-Ujfalu*[6] cu 226, *Csökmő*[7] cu 120, *Ugra*[8] cu 233, *Komádi*[9] cu 500, etc.

În acelaș rând sunt luate și *parohiile române* ortodoxe, despre cari e bine stabilit că credincioșii lor orientali sunt de origină curat românească, dar dau pe povârnișul desnaționalizării. Aceste sunt: Darvaș,[10] Zsáka,[11] Czéczke,[12] Izsópallaga,[13] Mezőtelegd, Czigányfalva, Ilye, Tenke, Tinód ș. a. pe cari e de prisos să le înșirăm pe toate (pag. 48).

De pe teritorul comitatului Arad încă ni-se arată câteva comune cu Maghiari greco-orientali: Ghiorocul, Micălaca, Cormeiu, Otlaca, Pecica; ba chiar și în orașul Arad, încă se pretinde a fi „circa 2000“ atari „Maghiari“, pe când toată lumea știe, că în aceste localităti n'a fost nici picior de atari „Maghiari“ (pag. 48).[14]

Să ne fie de ajuns cât l-am urmărit, în direcția arătată, pe autorul din chestiune, deșì am mai aveà ce să cităm cu privire la comitatele: Cenad, Brașov, Treiscaune, Murăș-Turda, Târnava-mare și Odorheiu, mulțămindu-ne a redà constatarea aceluiaș,

---

[1] *Bichiș, veche parohie* din dieceza Aradului.

[2] *Veche parohie română ort.* din dieceza Arad.

[3] *Kigyós*, filie la par. rom. ort. Bichiș-Ciaba.

[4] *Giula, străveche parohie* rom. ort. cu renume de sediu episcopal român ort. (vezi Pravila Târgov.) și cu trecut cultural frumos după începutul veacului trecut.

[5] *Sânmărtin*, filie la par. rom ort. Peterd. Dicț. cit.

[6] *Uifalău*, filie la aceeaș parohie. Op. cit.

[7] *Cecmeiu*, filie la par. ort. Darvaș. Op. cit.

[8] *Ugra*, filie la par. ort. Ateaș. Op. cit.

[9] *Comad*, filie la par. ort. Săcal. Op. cit.

[10] *Darvaș*, parohie cu peste 500 suflete. Dicț. cit.

[11] *Jaca*, veche parohie, cu peste 700 suflete. Dicț. citat.

[12] *Tețchea*, cu peste 300 suflete. Dicț. citat.

[13] *Hotar.*

[14] Cel mult dacă am concede existența atâtor Maghiari, cu privire la orașul Arad, gândindu-ne la *Sârbii din Arad* (poate și la cei din Pecica) cari se destramă naționalicește și se declară cu multă preferință de — «Maghiari».

că «Maghiarii ortodocşi orientali» trăesc în masse mai compacte în comitatele: Treiscaune, Odorheiu, Murăş-Turda şi la marginea Târnavei-mari, iar în masse mai puţin compacte în comitatele: Bihor, Bichiş, Cenad, Ciongrad şi Arad (pag. 49).

Am zăbovit poate că prea mult, la cazurile de mai sus, pentrucă ele tradează o *mentalitate* şi o *tendenţă* specifică, cari se reazumă în pornirea: De a drege pe viitor firele lucrărilor statistice regnicolare în aşa fel, ca să se reducă — *pe hârtie* — cât mai tare cifra «ortodocşilor orientali» de limba română şi, arătând o cifră cât mai mare despre «Maghiarii» de religia orientală, din această operaţie statistică să se tragă concluzii — de natură *practică* — pentru organizarea elementului maghiar ortodox oriental cu o biserică a sa proprie, *în paguba bisericilor naţionale ortodoxe din patrie:* română şi sârbă, *recunoscute de lege.*

Dar să-l lăsăm, să ne vorbească şi mai departe autorul însuş, care, cum se vede, a prins mare dragoste de biserică ortodoxă. Dar şi are de ce!

Biserica ortodoxă în esenţa sa, este organism unitar numai în direcţia spirituală; încolo temelia ei de organizare este principiul naţional, avându-şi fiecare neam biserica sa independentă în cele externe sau administrative — autochefalia (pag. 13).

Mai pe sus de toate e de îndrăgit această biserică, pentrucă în sinul ei, «pe lângă (?) voinţa credincioşilor, mai are influinţă decizivă *în locul prim* (noi subliniem, nu autorul) *statul*», şi pentrucă «aici voinţa statului *trebue* să se afirme» (pag. 18).

«Biserica ortodoxă orientală... învaţă şi impune (?) faţă de puterea statului supunere desăvârşită» (pag. 18), iar statul însuş poate, chiar «*şi numai el singur* (?), să aducă legi în chestiuni bisericeşti» (pag. 19), nu ca d. e. în biserica apuseană.

Acest *fals doctrinar,* atribuit bisericii orientale, are darul de a face de tot transparentă chestiunea organizării bisericii maghiare ortodoxe orientale.

Dar şi de altfel, ni-se spune verde 'n faţă, cu un cinism cât se poate de revoltător, că organizarea acestei biserici este necesară «în primul loc: pentruca *locuitorii maghiari de legea orientală să fie scăpaţi de primejdia valahizării,* ce se poate vedeà zilnic, în locul al doilea: ***în interesul lăţirii maghiarizării***» (pag. 51).

«*Organizarea bisericii maghiare naţionale orientale* ar fi unul din cele mai puternice instrumente, prin care mai ales partea de răsărit a ţării, *o mare parte a locuitorilor români* cari locuesc într'un complex, să se *contopească* (egyesitse) *în rândul cetăţenilor de limbă maternă maghiară...* şi astfel şi pe baza aceasta, (ro-

mânimea din acele părţi) să fie făcută capabilă a primì... cultura apuseană, cea atât de indispensabilă pentru ea».[1] (pag. 52).

Prin organizarea bisericii orientale maghiare ar succede cu vremea, ca acest mare complex de naţionalitate română — care în Ardeal dă 57% a populaţiunii — să fie atras şi potrivit, pe această cale în modul cel mai sigur şi imediat, *în cultura maghiară* şi cu aceasta în cultura apuseană şi în nizuinţele culturale apusene» (pag. 53).

Aceasta ar fi necesar şi din raţiune de stat, deoarece dintre Români de-abià 8·7% ştiu ungureşte (pag. 53), pe când «măsura ştiinţei de limbă maghiară este la tot cazul un criteriu al gradului cultural» (?) (pag. 54).

Deci, înainte cu organizarea bisericii ort. orientale maghiare, deoarece, pe lângă toată lipsa de cultură a «Valahilor» orientali, «condiţiunile lor de sporire sunt destul de favorabile» (pag. 54); «primejdia» «valahizării» creşte statornic; Românimea câştigă în mod durabil terenul în comitatele: Bichiş, Cic, Treiscaune, Târnava-mare şi Turda-Arieş, Bistriţa-Năsăud, Târnava-mică, chiar şi în Făgăraş (!) (pag. 54).

Organizarea acestei biserici o pretinde, deci, interesul *naţional-maghiar.*

Pe lângă aceasta, mai este la mijloc şi un *interes bisericesc maghiar.* Dupăcum s'au constituit toate bisericile autocefale orientale şi dupăcum au eşit de sub Sârbi Românii şi s'au organizat bisericeşte separat: tot astfel trebue să se despărţească Maghiarii gr.-orientali din sinul bisericii naţionale sârbeşti şi din al celei naţionale române ortodoxe şi să se organizeze separat (pag. 58). La aşa ceva au acelaş drept şi Maghiarii, ca Românii ortodocşi (tot acolo).

«*Statului nu-i este permis să întârzie* nici o clipită *când e în primejdie limba maghiară* şi când aceia, cari pururea au fost şi sunt şi azi fii credincioşi ai naţiunei, sunt expuşi peririi naţionale, politice şi culturale» (pag. 59).

Numărul mic al credincioşilor Maghiari ortodocşi nu are să împedece organizarea bisericească (pag. 59). Dreptul minorităţii încă trebue respectat, «*mai ales*» [2] când interesul acestei minorităţi bisericeşti este totodată *interes naţional*» iar «fiii naţiunei constituitoare de stat se desnaţionalizează prin religiune şi limba statului se oprimează prin mijlocirea religiunei» (pag. 60).

---

[1] Da! Le merge foarte bine, din toate punctele de vedere, — mai ales din cel cultural-naţional, — *Rutenilor din Ungaria,* cari stau în legături atât de prinse cu biserica latină a Maghiarilor!!

[2] Da, *mai ales...*

«Mitropolia maghiară» [1] trebue înfiinţată ca să aducă *pace şi linişte*» (pag. 61).

E rândul puterii legislative a ţării să dee acestor Maghiari *autonomie bisericească* [2] şi să le creeze garanţiile pentru a nu se pierde din punct de vedere naţional (pag. 65). [3]

* * *

Am spicuit din cartea d-lui secretar ministerial Dr. Reiner Zsigmond, pentruca — şi până când biserica noastră să dee cuvenitul răspuns istoric, statistic şi etnografic — prin aceste spicuiri *să ţinem şi noi treaz simţul primejdiei*, care ni-se anunţă atât de agresiv şi vehement.

«***Drumul procesului de valahizare duce prin bisericile româneşti***» (pag. 51).

Organizarea bisericii ortod. maghiare este necesară «*în primul loc: pentruca locuitorii maghiari de legea orientală să fie scăpaţi de primejdia* ***valahizării****....* în locul al doilea: ***în interesul maghiarizării***» (pag. 51).

Concluzie: Biserica română ortodoxă să-şi tragă ea în *primul* loc, consecvenţele. ***Dr. Gh. C.***

CONGRESUL SOCIETĂŢII ORTODOXE-NAŢIONALE A FEMEILOR ROMÂNE.

In zilele de 27 şi 28 Noemvrie v. s'a ţinut la Bucureşti primul congres al Societăţii ortodoxe-naţionale, pentru a-şi da seama de roadele unui an de muncă şi pentru a chibzuì cele de făcut în viitor. Duminecă membrii congresului au ascultat sf. liturghie la Metropolie, unde la sfârşit s'a oficiat un Te-Dĕum şi s'a înălţat de către *P. S. S. Theodosie Ploeşteanul* o caldă rugăciune pentru sănătatea membrilor societăţii şi pentru deplina izbândă a scopului pe care îl urmăresc. Predica a ţinut-o Arhim. *Teofil Mihăilescu*, vorbind despre importanţa credinţii.

După amiazi între oarele 2—4 congresiştii au vizitat muzeul bisericesc, aranjat în localul «Casei Bisericii» de către Comisiunea monumentelor istorice. Muzeul e o colecţie frumoasă de icoane vechi, vestminte bisericeşti, cărţi şi alte obiecte de însemnătate istorică-culturală. Impresiile şi cunoştinţele câştigate de public aici, au fost de o covârşitoare putere educativă. Ascultând explicaţiile conducătorilor, gândul mi-a sburat aici, la noi în Ardeal, unde cu o bună îngrijire şi prin silinţele mai ales ale părinţilor protopopi, în scurtă vreme s'ar puteà orânduì un atare muzeu

[1] *Modest* şi «canonic» început: până la acest loc n'a fost nici o vorbă de vre-o — episcopie!

[2] Autonomia aceasta, cu toată probabilitatea, e contemplată aşa: *ca să înghită bisericile naţionale* ort.: *română şi sârbă*, dupăcum biserica rom.-cat. i-a înghiţit în parte pe *Ruteni* şi vrea să-i înghită şi pe Românii uniţi prin «autonomia» ce se contemplează.

[3] Şi mai mult: să fie factor în serviciul «lăţirii maghiarizării» (pag. 51).

bisericesc la mitropolie, căci avem şi noi comoara noastră de preţioase lucruri vechi bisericeşti. — Seara şi-a ţinut din acest prilej, la Ateneul român dl *Iorga* conferenţa sa despre rolul femeilor în trecut şi datoria lor de azi. Conferenţa savantului profesor a făcut să tresară de mândrie sufletul mulţimei, care îl ascultà, când din paginile trecutului nostru desprindeà chipul câte unei femei vrednice. Şi nu mai puţin a trezit doruri şi nădejdi pentru o revenire a societăţii de azi la vechea tradiţie bisericească-culturală a neamului.

A doua zi, Lunia, la oarele 3 d. a. Societatea şi-a ţinut adunarea generală. A prezidat P. S. S. Theodosie Ploeşteanul, azi locotenent metropolitan, care foarte mişcat îşi exprimà bucuria, că poate salutà primul congres. Face o dare de seamă a mersului Societăţii, scoate în relief scopul nobil, ce se urmăreşte prin întărirea credinţei strămoşeşti îndeosebi în inimele tinere. Aduce elogii prezidentei dnei, *Anastasia Gr. Filipescu* şi laudă munca fără preget pe care o desfăşură şi celelalte doamne din comitet pentru prosperarea Societăţii. Vorbind despre roadele muncei de un an, stărue îndeosebi asupra primelor şcoale froebeliane şi asupra înfiinţării şcoalei superioare de fete, care se va deschide încă în anul viitor şcolar, şi pentru care se anunţă că va da însuşi an de an câte 1000 lei pentru creşterea alor 2 fice de preot. La urmă ceteşte scrisoarea I. P. S. Sale *Mitropolit al nostru, Ioan,* către dna prezidentă a societăţii prin care împărţeşte binecuvântarea şi darul de 500 cor. — Apoi dă cuvântul dlui profesor *Dr. Bălan,* aducătorul scrisorii. Redau acì cuprinsul spuselor dlui Bălan după un ziar din Capitală: »Dl Dr. Bălan, trimis al I. P. S. Sale Metropolit I. Meţianu din Transilvania cu glas sonor şi accente calde spune că idealul culturei trebue să fie unit cu idealul creştin. După cum tradiţiile sunt stelele călăuzitoare ale unui popor tot astfel trebuie să fie şi cu religia. Citează pe Eminescu, care a spus că biserica românească e mama poporului român, deci conchide dânsul, biserica a făcut educaţia neamului, ea a păstrat cultura şi ne va conduce la mântuirea sufletelor. Cu inimă creştinească salută Societatea în numele românilor de peste munţi şi roagă cerul să-i dea puterea de a străbate pentru a puteà da roade strălucite pentru fericirea poporului românesc. D-sa asigură, că Românii de dincolo (noi cei de aici) au urmărit în totdeatuna toate progresele din ţara noastră (România) şi de aceea inima lor a tresărit de toate succesele româneşti. Termină frumoasa cuvântare spunând că dacă unui popor îi trebue legi folositoare, legi bune, ca cele agrare, de pildă, îi mai trebuie şi suflete şi oameni accesibili la reforme. Din credinţa ortodoxă întărită în sufletele româneşti vor răsărì deci caractere, ce vor înălţà totdeauna ţara».

După cetirea telegramelor şi scrisorilor de aderenţă, între cari şi una a părintelui protop. *Borzea,* dela Făgăraş, P. C. Sa Arhimandritul *I. Scriban* ceteşte raportul general al comitetului central privitor la mersul Societăţii în anul 1910—1911. Iată câteva date din munca unui an, lăsând acum de o parte lucrarea îndreptată în scop financiar, şi amintind pe cea în scop

cultural şi moral. Cu propriile mijloace societatea a înfiinţat în Bucureşti 2 grădini de copii, alte două cu ajutorul unei asociaţiuni de doamne şi cu a comitetului parohial dela Biserica Popa Chiţa; şi-a câştigat dreptul de patroanat asupra tuturor grădinilor de copii ale statului din capitală. S'au ţinut în cursul anului 38 conferinţe populare religioase şi patriotice pe la diferite şcoli primare şi secundare, totdeauna urmate de producţiuni şcolare. Pentru desvoltarea şi răspândirea gustului de cetit, mai ales în mijlocul populaţiei sărace de prin cartierele mărginaşe, Societatea a înfiinţat 8 biblioteci populare şi alte 6 sunt pe cale de a se înfiiinţà. S'a dat un concert religios şi s'a organizat un bazar; s'au dat diferite sărbări în mai multe parohii. S'a înfiinţat o filială în Ploeşti, extinzându-şi activitatea şi asupra judeţului Prahova iar alta la Iaşi. Comitete parohiale s'au constituit în toate parohiile Capitalei, cum şi în diferite comune din vre-o 10 judeţe. In vederea deschiderii primului institut de fete organizat pe principiile ortodoxe naţionale a Societăţii, comitetul central a cumpărat un edificiu cu vre-o 20 încăperi, cari se vor mai completà, pentru ca în toamna anului viitor să se poată începe şcoala în vederea căreia comitetul a desfăşurat o octivitate stăruitoare, organizând şi o loterie în acest scop. Astfel societatea pregăteşte temeliile pe cari se vor aşezà viitoarele aşezăminte de educaţie patriotică şi creştinească.

După cetirea raportului asupra stării financiare din care se afirmă într'un singur an la venite Lei 149,567.06 iară la cheltuieli 27,257.95 Lei, adunarea generală votează gestiunea anului şi se aleg cenzori pentru viitor.

La propunerea P. S. Sale Theodosie adunarea proclamă în unanimitate *preşedinte de onoare* pe părintele nostru Metropolit I. P. S. Sa I. Meţianu. Apoi se dă curs discuţiei în jurul problemelor şi directivelor de urmat în viitor. Se fac propuneri cu privire la recrutarea corpului didactic la noul institut de fete şi în genere la şcoalele societăţii, apoi cu privire la extinderea activităţii şi la sate etc.

Cuvântul de încheiere, în lipsa dlui profesor S. Mehedinţi îl rosteşte *dl Dr. I. Scurtu*, arătând puterea credinţei şi nevoia ce are un neam de religie. Străbunii noştri îşi iubeau credinţa ortodoxă, dovadă mulţimea de biserici şi mănăstiri, cărora se datoreşte şi cultura românească. Neamurile cari pierd credinţa, pierd şi mândria şi prestigiul. Credinţa leagă un neam de ţeara lui, ea numai poate să-i aducă mângăiere. Terminând aduce mulţumită şi laudă celor ce au muncit fără preget şi urează bun spor Societăţii şi curaj la muncă.

Am socotit de o datorie de frate, a cunoaşte aceste străduinţe religioase naţionale ale unei Societăţi de o capitală importanţă în viaţa Statului român, de aceea am dat aci un raport despre decursul congresului Societăţii ortodoxe-naţionale a femeilor române.

In numărul viitor voi arătà nevoia din care a purces această Societate, cum s'a înfiinţat şi cum este organizată, — cine ştie poate se va aprinde undeva o flacără şi pentru lipsele şi năcazurile noastre. ***p. m.***

PRUNCIA LUI ISUS.

Pruncia Mântuitorului nostru a fost însoţită de semne sigure, cari dovedesc dumnezeirea sa. Naşterea sa, aducerea sa în templu (întâmpinarea), hotărîrea grabnică a împăratului Irod ca să-l ucidă, disputa din templu cu bătrânii poporului şi alte semne, au făcut pe oameni să recunoască şi să mărturisească, că El este Fiiul lui Dumnezeu. Dacă ne-am face şi noi inima noastră un lăcaş pentru naşterea Mântuitorului, dacă am primì harul şi adevărul lui mântuitor în sufletele noastre, am recunoaşte şi am mărturisì şi noi, că El este Fiiul lui Dumnezeu. Inainte de toate am cunoaşte şi noi, precum a cunoscut Maria, că vieaţa nouă care s'a ivit în noi e ceva dumnezeesc şi că Dumnezeu s'a sălăşluit în inimile noastre, ca toate cele dinlăuntrul nostru să le înnoiască. Lipsa conştiinţei acestui element dumnezeesc înlăuntrul nostru este ceeace face ca creştinismul multor oameni din ziua de astăzi să apară ca o religiune fără Dumnezeu. Şi într'adevăr, aceşti oameni n'au o siguranţă internă despre adevărul creştin. Ei îl caută, dar nu-l găsesc. Nu găsesc prezenţa spiritului lui Christos înlăuntrul lor. N'au revelaţia lui Dumnezeu, nu simţesc pe Dumnezeu viu în inimile lor. Ca Răsăritul de Apus, aşa se deosebeşte această religiune de acea credinţă vie şi plină de încredere, care a făcut pe Maria să-şi reverse gândul sufletului în cântarea de preamărire, pe care şi voi a-ţi simţì-o dacă v'aţi deschide inimile pentru Mântuitorul: «Măreşte suflete al meu pe Domnul; şi s'a bucurat duhul meu de Dumnezeu Mântuitorul meu».

Mântuirea vine dela Domnul şi chezăşia sigură a ei, tot dela El. O vieaţă în Dumnezeu, o vieaţă pătrunsă de conştiinţa că poartă în sine pe Dumnezeu, e o dovadă şi o mărturie sigură despre El şi se va pronunţà cu tărie chiar şi în inimile celor mai slabi şi mai umili slujitori ai împărăţiei Lui. Dacă nu recunoaşteţi şi nu simţiţi această, cea dintâi dovadă despre prezenţa Lui în voi, atunci să ştiţi, că vă lipseşte ceva ori, nu e bună rânduială înlăuntrul vostru. Dacă Christos ar vieţuì în voi, dacă voi aţi simţì viu prezenţa Lui, atunci veţi fi atât de convinşi despre El, încât nici o putere pământească nu vă va puteà face să vă îndoiţi despre aceasta.

Şi alţii împreună cu Maria au recunoscut arătarea lui Dumnezeu în trup. Păstorii, Magii, fericitul Simeon şi regele Irod, fiecare în felul său, au adus acestei vieţi nouă, care s'a coborît între oameni, tributul său deosebit de recunoştinţă. Păstorii şi străinii veniţi din mari depărtări — se închinară Lui. Simeon, care a dorit atât de mult să vadă mântuirea care a gătit-o Dumnezeu, a văzut-o şi s'a bucurat. Poatecă un astfel de Simeon şi pe voi vă aşteaptă şi pentru voi plânge, şi când ar venì Domnul în templul sufletului vostru, l-ar îmbrăţişà şi s'ar bucurà că a văzut mântuirea voastră.

Dacă patimile şi învierea ne arată puterea lui Isus, nu ne dovedeşte naşterea iubirea Sa nemărginită? Nu a fost cea dintâi, rezultatul celei din

urmă? Gloria nemărginită a crucii şi a mormântului său îşi are începutul în peşteră. Dacă pruncul nu ar fi venit în iesle, nu ar fi urmat pironirea pe cruce şi Mielul lui Dumnezeu nu ar fi ridicat păcatul lumii.

Irod împăratul ar fi ucis bucuros pruncul. Aşa se petrece lucrul şi astăzi. Să nu vă înşelaţi: acolo, unde intră Christos, se ivesc lupte. Lumea cu egoismul şi cu forţa ei brutală, tinde să nimicească orice sentiment dumnezeesc dinlăuntrul vostru. Între Stăpânul lumei acesteia şi Stăpânul lumei viitoare încă atunci, pe timpul naşterii Mântuitorului în Iudea, n'a putut existà pace, şi cu atât mai puţin poate existà astăzi. Dar să nu vă tulburaţi. Aduceţi-vă aminte de fuga Mariei la Egipet. Pericolul în care-şi vedeà pruncul a făcut-o să nu-şi iee în seamă prietinii, chemarea ei, patria şi chiar vieaţa. Cu orice preţ, ea trebuià să păzească această scumpă vieaţă. N'a fost primejdie care s'o înspăimânte dela aceasta. Nu găsiţi în pilda ei o mare învăţătură? Cu nici un preţ nu lăsaţi ca vieaţa dumnezeească din sufletele voastre să cadă în primejdie!

«Der Kriegsruf». **Petru Chirca.**

CE POATE SĂ ÎNSEMNE PENTRU NOI CREDINŢA NOASTRĂ?

— După Dörries. —

«Mulţămim Tatălui, carele vrednici ne-a făcut pe noi a fi părtaşi moştenirii sfinţilor întru lumină; carele ne-a scos pe noi din puterea întunerecului şi ne-a mutat în împărăţia fiului dragostei sale». Colos. I, 12–13.

Iubiţi creştini!

Pornesc dela aceste cuvinte ale sf. apostol Pavel, ca să leg de ele câteva gândiri religioase, scoase din visteria credinţii noastre creştine. Mari gândiri vom descoperì în acele puţine cuvinte, dacă vom sta să ne dăm bine sama de întreg înţelesul lor. Poate că nouă, celor de astăzi, ne sunt prea cunoscute, de aceea asupra noastră nu fac acea adâncă întipărire, pe care de bună seamă vor fi făcut-o asupra celor dintâi cetitori. Noi abià mai simţim căldura acelui suflet mare, care ni le-a lăsat spre luminare şi învăţătură. Dar să le ascultăm cu luare aminte, să le adâncim cu tot cugetul şi să le cuprindem cu întreg sufletul! Tatăl vrednici ne-a făcut a fi părtaşi moştenirii sfinţilor întru lumină! Ne-a scos din puterea întunerecului! Ne-a mutat în împărăţia fiului dragostei sale!

În anul trecut cetisem în gazete despre o întâmplare care este potrivită să ne lămurească întru câtva cuvintele apostolului. In sinul întunecos al unei băi (mine) adânc săpate 'n pământ, câţiva lucrători au fost îngropaţi de vii prin surparea unor bucăţi de peatră şi pământ, cari le-au închis toate ieşirile. Ceasuri, ba lungi zile de chinuri amară petrec ei în acea strâmtă şi umedă închisoare. După un timp oarecare fănarele li-s'au stins... şi un întunerec negru ca 'n mormânt i-a învăluit pe toţi. Nimic

nu mai văd înaintea ochilor, decât figura îngrozitoare a morţii, care se apropià tot mai mult de dânşii. Dar ascultă! Din depărtare pătrunde răsunetul înăduşit al unor bătăi de ciocane. Ei le 'nţeleg. Ei înţeleg că soţii lor de muncă nu i-au uitat, nu i-au părăsit, ci au început lucrarea de mântuire. Bătăile se apropie din ce în ce şi se aud tot mai puternice. Iată şi cea dintâi rază slabă de lumină, care le soseşte din afară ca un sol aducător de nădejde. La strigătele lor înăduşite aud răspunsul unor puternice glasuri de bucurie. Incă un ceas de aşteptare plină de nădejdi... In sfârşit iată-i mântuiţi! Proptindu-se de soţii lor, cu hainele ude, cu trupurile istovite şi cu feţele îngălbenite ies ca din mormânt abià clătindu-se pe picioare. Aceştia ştiu ce va se zică: a fi scoşi din puterea întunerecului şi a morţii! A fi mutaţi în împărăţia luminii şi a vieţii!

Dar întrebaţi acum apostolul şi el vă va răspunde: eu m'am gândit la mai mult, neasemănat mai mult cuprind cuvintele mele! Eu încă v'aşi puteà povestì multe — ne zice el — despre nopţi petrecute 'n închisoare şi despre primejdii de moarte. Căci de multeori s'au închis uşile închisorii în urma mea şi de multeori mi-a fost vieaţa 'n primejdie; dar pe lângă toate lanţurile şi prigonirile, pe lângă toate luptele şi bătăile, pe lângă toate strâmtorările şi primejdiile de moarte, totuşi, m'a mântuit dreapta ocrotitoare a lui Dumnezeu şi puterea iubirii sale nemărginite. Copleşit de îngrijorări şi năcazuri de către păgâni, în nevoi în cetăţi, în pustie, în nevoi între fraţii cei mincinoşi, în ostenele şi în supărare, în foame şi în sete, în frig şi în golătate, încunjurat de ură şi ameninţări (II, Cor. 11, 26—28), având pururea sabia de-asupra capului şi moartea înaintea ochilor, iată răsuflu şi trăesc totuş în împărăţia libertăţii şi a bucuriei! O de ne-am puteà lăudà şi noi aşa, împreună cu apostolul! De-am înţelege şi am simţì şi noi, ca dânsul, *ce ar puteà să însemne şi pentru noi credinţa noastră, adevărul legii noastre creştine, puterea evangheliei lui Christos!*

* * *

Iubiţi creştini! Dacă credinţa creştinească atât de mult poate să însemne pentru vieaţa omului: atunci oare de ce unii oameni din zilele noastre nu mai vreau să ştie nimic de ea, nu mai vreau să audă de Dumnezeu şi s'au înstrăinat de biserică? De ce?!.... Noi nu înţelegem că lumea de astăzi e prea învăţată şi oamenii sunt cu mult prea «culţi» — «culţi» de tot, ca să mai poată crede! Cine este atât de nepriceput şi naiv — aşa ni-se spune — ca să mai poată crede şi în veacul al XX-lea învăţăturile învechite ale nevinovatului Galilean? N'aveţi cunoştinţă, că ştiinţa de mult a spulberat balastul dogmelor şi a eliberat sufletele de povara credinţelor unor timpuri de întunerec? Da, da: împărăţia luminii şi soarele cunoştinţii a răsărit! Cu repejune merge înainte, biruind pretutindenea puterile întunerecului, ale rătăcirilor şi credinţelor deşerte. Nu va trece mult, până când aceasta mare lumină se va răspândì în toate as-

cunzişurile, şi atunci poporul, mântuit de povara întunerecului şi a înşelăciunii, va respirà aerul curat al adevărului şi libertăţii!

N'am dreptate? cam aşa glăsuiesc unii proroci noi din zilele noastre, şi întrebuinţează aproape aceleaşi cuvinte ca şi apostolul neamurilor, dar nu spre lauda ci spre hula credinţei. Noi ştiam însă, că deodată cu evanghelia lui Christos a răsărit lumii soarele dreptăţii, lumina cunoştinţii şi a adevărului. Să se fi schimbat astăzi acea lumină în întunerec şi acel adevăr în minciună!? Cine ne-o spune aceasta? Cine vrea să ne facă să credem una ca aceasta? Ia'n ispitiţi pe ceice se socotesc a fi prea înţelepţi ca să mai poată crede: de unde şi-au adunat atâta potop de înţelepciune? Ispitiţi-i şi veţi găsì, că din câteva gazete străine, ori din ce au prins de ici şi de colo câte-o vorbă nesocotită împotriva credinţii; în cel mai bun caz veţi găsì, poate, că au mai cetit şi câte-o cărticică subţire scrisă anume ca să otrăvească sufletele sub cuvânt că «popularizează», adecă împrăştie în lume o anumită ştiinţă. Atât e totul ce veţi găsì! Şi înzestraţi apoi cu această grozavă «ştiinţă» se simt în drept să judece o credinţă pecetluită cu sângele moşilor, strămoşilor şi a mucenicilor; o credinţă, în care milioane de suflete au aflat şi-şi află izvorul mângăierii, izvorul puterii, izvorul fericirii, izvorul vieţii şi al nădejdilor lor! O nu, nu prisosul de ştiinţă şi cultură e ceeace-i face pe unii să nu mai creadă, să nu-şi mai ridice mânile rugătoare spre cer. Oricât de învăţat ar fi omul, el niciodată nu se va puteà înălţà cu mintea pe acel pedestal, pe care stând, ar fi în stare să dea de minciună înţelepciunea dumnezeească. Dimpotrivă: cu cât va fi omul mai învăţat şi mai cult, cu atât va fi în stare să îmbrăţişeze cu o minte mai cuprinzătoare şi cu o inimă mai largă adevărul cel vecinic alui Dumnezeu. Omul cu adevărat cult va ştí să iasă din închisoarea îngustă a cugetării sale, va şti să-şi apropie mintea de soarele adevărului dumnezeesc, ca din acest izvor dătător de vieaţă să se pogoare şi asupra lui raze de lumină şi de căldură. Tot mai mult mă conving, că nu cultura şi ştiinţa adevărată este cauza necredinţii şi a indiferentismului religios. Tot mai mult mă conving, că necredincioşii şi cei nepăsători faţă de religiune, nu ştiu ce comoară scumpă e credinţa, nu cunosc puterea şi însemnătatea ei pentru sufletul şi pentru vieaţa omenească. Ei se asamănă cu nişte copii nepricepuţi, cari nu ştiu cu ce se joacă şi împreună cu pietricelele cu cari s'au jucat, aruncà la o parte şi mărgăritarele, fiindcă nu le cunosc preţul.

Ce e drept, la noi nu se prea poate vorbì de o necredinţă răsboinică, care ar păşì pe faţă împotriva credinţii. Dar se poate vorbì şi la noi de un indiferentism religios, de o nepăsare vinovată faţă de credinţă, şi bine să ne tragem sama cu această nepăsare care poate devenì mai primejdioasă chiar decât necredinţa. Căci, pe când necredinţa făţişă provoacă conştiinţele religioase la mărturisirea credinţii şi la dovedirea ei prin fapte, iar prin aceasta se primeneşte vieaţa religioasă, precum după furtună se curăţă atmosfera din natură, — pe atunci nepăsarea într'ale cre-

dinții adoarme conștiințele, înădușe îndemnurile și vieața religioasă întreagă o ține în amorțire. N'ați văzut și în societatea noastră cărturărească oameni, cari clătinând din cap, cu un surís pe buze ori cu o vorbă ușoară trec la ordinea zilei peste lucrurile religioase? Oare cum de-au ajuns ei în acea stare sufletească de nepăsare ori de îndoială față de credință? Cercetând, vom găsì, iubiți creștini, că unii au ajuns în acea stare sufletească nemulțumitoare, fiindcă în familie nu s'au împărtășit de binefacerile unei creșteri religioase. Ce e drept, părinții de astăzi se îngrijesc și spre multe se silesc ca copiii lor să nu ducă nici o lipsă, dar mulți dintre acei părinți au uitat lucrul care trebuește, au uitat să le dea copiilor și partea cea bună: creșterea și caracterul creștinesc, care va fi cea mai frumoasă zestre a lor și care nu se va luà dela dânșii vieața întreagă. Multe s'ar puteà spune în aceasta privință, căci — durere — vechile obiceiuri de a crește pe copii în frica Dumnului nu le prea întâlnești în multe familii de astăzi.

Dar se întâmplă uneori, iubiților, că și aceia, cari în casa părintească au primit o bună creștere religioasă, își perd mai târziu credința. Și e mare, e sguduitoare piederea credinții... Poate că au ajuns într'un oraș cu moravuri stricate, într'o societate de oameni cari nu mai țineau nici la cele sfinte, și covârșiți de exemplul rău al acestora, și-au pierdut și ei credința cu care au venit din casa părintească. Sărmana mamă evlavioasă a unui asemenea fiu pierdut! cu câtă durere de inimă va aflà ea, că odorul pe care l-a crescut cu trudă în poruncile Domnului și pe care l-a trimis cu și mai multă trudă la învățătură ca să-l facă om între oameni, și-a stricat bietul mintea de nu mai vrea să știe nici de Dumnezeu...

Alții iarăș au ajuns nepăsători ori îndoielnici față de credință din pricina unor întâmplări peste cari au trecut în vieață, Odinioară ei s'au rugat lui Dumnezeu. Când erau în năcazuri i-au cerut ajutorul lui. Dacă aveà vre-un gând ori vre-o dorință de împlinit, i-au descoperit-o Tatălui ceresc dela care se pogoară tot darul cel desăvârșit. Dar ajutorul cerut n'a sosit. Năcazurile pentru a căror ușurare s'au rugat nu s'au luat dela dânșii. Dorința nu li-s'a împlinit. Atunci s'au gândit: de ce să ne mai rugăm lui Dumnezeu?

Ei au văzut cum un bolnav al lor, pe care-l iubeau, a primit sf. cuminecătură și sf. maslu pe patul de moarte. Poate că ei l-au îndemnat la aceasta, având nădejdea, că mult poate rugăciunea credinții și darul lui Dumnezeu, împărtășit prin aceste sfinte taine îi va ușurà celui bolnav suferințele și-l va ridicà de pe patul durerilor. Dar ce-au folosit toate acestea?... Moartea nemiloasă totuș a venit și a răpit din mijlocul lor pe cel ce-l îngrijau cu atâta iubire, iar pe ei i-a lăsat cu ochii în lacrimi și cu durerea nemărginită în suflet. Atunci și-au zis: să mai credem, să mai nădăjduim?

Altul mergeà în dumineci și sărbători la sf. biserică. Căci își ziceà: dacă crezi în Dumnezeu, trebue să te mai gândești din când în când și

la el, că ţi-se va răsplătì, te va ferì de vre-un năcaz, te va păzì de vre-o durere, îţi va trimite noroc şi belşug în casă. Celce se teme de Dumnezeu şi-i slujeşte, acela va aveà zile tihnite pe pământ. Dar în curând s'a văzut înşelat. Norocul aşteptat n'a sosit; belşugul a întârziat. Dimpotrivă: unul ca acesta a putut să vadă, cum altora, cari poate că nici nu se gândesc la Dumnezeu şi la binele oamenilor, toate li-se întâmplă după dorinţă. Atunci şi-a zis: de ce să mai cred în Dumnezeu, dacă n'am nici un folos din toată credinţa şi evlavia mea? De ce să mai merg Dumineca de Dumineca la biserică, dacă Dumnezeu întârzie atât de mult cu darurile pe cari eu cu atâta dor le-am dorit; ba când e să le împartă, nici nu mi-le dă mie, ci tot altora?!

Cum vedem, nu prisosul de învăţătură şi cultură, ci cam acestea sunt pricinile pentru cari unii nu mai cred ori să poartă nepăsători şi îndoielnici faţă de credinţă. «Cum pot să fie atâtea năcazuri şi suferinţe pe lume — aşa judecă ei — dacă în cer este un Dumnezeu plin de iubire, care cârmuieşte lumea şi se 'ngrijeşte de soartea oamenilor? Cum poate el să privească cu nepăsare la atâtea chinuri şi dureri amară de cari este plin pământul? Dacă El este Părintele cel bun al tuturora, atunci de ce nu se îngrijeşte de cei sărmani şi apăsaţi? De ce-i lasă pe fii Săi să-şi amărască traiul până 'ntr'atâta? De ce nu este pământul ca un raiu plin de noroc, plin de bucurie, plin de belşug în toate? Aşa ar trebuì să-l întocmească Dumnezeu, dacă vrea ca toată lumea să creadă 'n El!»

Vedeţi, iubiţilor, cam acestea le cer unii dela credinţa creştinească, dar fiindcă vieaţa este altcum, ei se 'nstrăinează de Dumnezeu. Ah, toată ştiinţa lumii s'ar puteà conjurà şi ridicà împotriva credinţii noastre şi nimic nu i-ar stricà, numai dacă această credinţă ş'ar dovedì puterea în vieaţa practică şi în mijlocul frământărilor ei de tot felul! Atunci toţi aceia, cari nu mai cred ori se poartă cu nepăsare şi îndoială faţă de credinţă, s'ar întoarce la ea şi ar îmbrăţişà-o cu căldură.

Dar, ca să ne luminăm asupra credinţii noastre: lucrul de căpetenie e să ştim *ce* avem să cerem şi să aşteptăm dela ea, şi care e calea pe care ne poate duce la împlinirea dorinţelor noastre bune şi aici pe pământ? O de-ar ştì oamenii ce poate să însemne cu adevărat credinţa noastră creştinească! căci ea totuşi ne înalţă în împărăţia luminii, a adevărului şi a vieţii; totuşi ne mântueşte de puterile întunerecului şi ale nenorocirii, pe lângă toate năcazurile şi suferinţele multe şi mari, cari apasă din greu vieaţa omenească! Aceasta nu e o contrazicere. N'am primit noi credinţa noastră creştinească dela Fiiul omenesc, care a gustat păharul durerilor şi al chinurilor mai mult decât oricare om pământean? Şi ce fel de oameni au fost aceia, cărora le-a scris apostolul Pavel cuvintele puternice dela cari am pornit vorba? Au fost, în cea mai mare parte, oameni adunaţi din straturile cele mai de jos şi mai sărace ale poporului, mai ales robi, cari nu erau stăpâni nici măcar pe corpul şi pe vieaţa lor. Întunecat şi plin de amar le-a fost traiul până atunci. Când

a sosit vestea cea bună a izbăvirii, evanghelia mântuirii, ei au primit-o cu o nespusă bucurie. Dar bine să 'nţelegem: traiul lor, soartea lor de dinafară, a rămas aceiaşi ca şi mai nainte. In aceeaşi stare de apăsare, priviţi de către stăpâni cu acelaş dispreţ, purtând de dimineaţa până seara aceleaşi sarcini grele — aveau ei să-şi ducă zilele vieţii ca şi mai nainte. Şi totuşi, lumea a îmbrăcat altă haină, a luat deodată altă faţă pentru dânşii. Ei, cei nebăgaţi în seamă şi despreţuiţi, s'au simţit deodată atinşi şi atraşi de iubirea părintească a unui Dumnezeu, înaintea căruia şi stăpânii lor asupritori erau tot numai praf şi cenuşă. Un singur gând pe care l-au înălţat către Dumnezeu — ca către Părintele *tuturor* oamenilor, deci şi al lor, le schimbă toată gândirea despre valoarea şi demnitatea vieţii lor. Flămânzi şi goli făr' adăpost, de sub povara sarcinelor şi a suferinţelor, aud un glas ca din altă lume: şi voi, şi voi sunteţi fii şi moştenitori ai Celui preaînalt, ai Celui de treiori sfânt! In sufletul lor întunecat, în vieaţa lor lipsită de lumină pătrunde o rază dulce din iubirea cea vecinică, o rază de nădejde mare şi luminoasă, pe care n'o puteau întunecà toate suferinţele lumii acesteia. O mare prefacere se săvârşeşte în întreaga lor fiinţă. O lume nouă li-se deschide. Christos cu toată strălucirea măririi sale se coboară în sufletele lor. Toată gândirea, toată voinţa şi simţirea li-se schimbă. Cu alţi ochi şi cu alte inimi privesc în lumea din afară, şi lumea e *alta* pentru dânşii. Unde n'a fost până atunci decât noapte şi întunerec — se face lumină. Unde n'a fost decât amar îngrămădit — se sălăşlueşte iubirea. Pe lângă toate apăsările şi poverile de dinafară, cu sufletul ei sunt liberi, căci sufletul e al lor şi a lui Dumnezeu. Plini de bucurie, plini de nădejde şi de încredere în sine, ei se simţesc fii şi moştenitori ai unei împărăţii care nu e din lumea aceasta, dar care e mai bună şi mai puternică decât toată mărirea acestei lumi. Pentru pogorîrea acelei împărăţii strălucite se vor rugà ei de aici înainte: «vie împărăţia ta, precum în cer, aşa şi pre pământ».

Iată, iubiţi creştini, ce putem noi aşteptà dela credinţa noastră! În rândul întâiu bunuri sufleteşti sunt darurile pe cari ni-le aduce şi ni-le poate da evanghelia creştină. Gândiri nouă ne sădeşte în suflet. O inimă înoită şi curată zideşte în cele dinlăuntru ale noastre. Intr'un vestmânt nou, de renaştere, ne îmbracă toată fiinţa noastră. Evanghelia lui Christos înseamnă alt mod de a vedeà lucrurile din lume, decât cum le vede omul întunecat de păcat. Celce nu se mulţumeşte cu atât, acela'şi face socoteală greşită cu evanghelia creştină. Dar este oare într'adevăr atât de puţin ceeace ne poate da această sfântă evanghelie? Nu se adevereşte tot mai mult, că: precum este sufletul omului, aşa este şi lumea în care trăieşte? Sufletul deschis şi curat, vede lumea plină de lumină. Omul cu conştiinţa împăcată, nu-şi pierde liniştea nici în mijlocul celor mai straşnice furtuni ale vieţii. Omului cu conştiinţa neagră şi cu inima posomorîtă, chiar când străluceşte cel mai luminos soare, cerul şi pământul i-se pare a fi acoperit cu un văl întunecos. Când eşti stăpânit de o bucurie curată şi

sinceră, toate ţi-le vezi îndreptate spre bine. Ceeace-ţi făceà mai nainte multă grije şi supărare, ţi-se pare acum uşor şi lesne de împlinit. Toate strâmtorările şi năcazurile din afară ţi-s'au uşurat. Pe tot omul ce-l întâlneşti în cale ai vrea să-l faci părtaş la bucuria şi fericirea ta. Felul cum vedem lucrurile, gândurile şi sentimentele ce le legăm de ele, pot să dea valoare mare şi celorce altcum ni-se par neînsemnate. O floare nebăgată în seamă, o frunză ce o luăm cu noi în depărtare de pe mormântul neuitatei noastre mame, e un lucru neînsemnat în sine, dar cu toate acestea pentru noi are o mare însemnătate. Ochiul nostru vede în ea un mărgăritar de mare preţ, mărgăritarul iubirii.

Aşa e şi cu valoarea lumii şi a vieţii noastre. Când o privim în lumina credinţii noastre creştineşti, ea e de tot alta, decât când o privim cu ochii omului trupesc. Credinţa, că peste această lume în care trăim stăpâneşte dreapta cea sfântă a lui Dumnezeu, îmbracă lumea într'un vestmânt de sărbătoare. Şi nu înseamnă aceasta nimic? O, când aceasta credinţă are vieaţă şi putere în sufletele noastre, atunci lumea înseamnă mult pentru noi. O lume fără Dumnezeu, şi întocmai aceeaşi lume cârmuită de Dumnezeu, acestea sunt două lumi de tot diferite într'olaltă şi tot pe atât de diferită va fi şi vieaţa ce o duc oamenii în ele.

Nu înseamnă nimic, ca vieaţa şi fericirea să ni-le ştim ocrotite dela cea dintâi până la cea din urmă răsuflare de iubirea unui Părinte, de al cărui ajutor avem trebuinţă ca de pânea cea de toate zilele? Acest Părinte care nu-şi întoarce faţa dela fiii săi, ne va da mână de ajutor ca să găsim calea cea bună printre năcazurile şi strâmtorările din lume.

Nu înseamnă nimic, ca în lupta pentru traiu să nu ne simţim părăsiţi, ci să ne ştim pururea ocrotiţi de ochiul păzitor al Provedinţei, care este mai puternică decât toate furtunile ce ne ameninţă? Aceasta încredere şi ajutorul Provedinţei ne va da curaj la luptă, ne va înviorà puterile şi ne va scoate biruitori peste toate piedecile de cari ne vom lovì în cale. Nu înseamnă nimic, ca în mijlocul frământărilor vieţii, să nu ne credem lăsaţi pradă întâmplării oarbe, puterilor nemiloase ale naturii, patimilor şi răutăţii oamenilor, ci să ştim că mai presus de toate stă un susţinător şi ocârmuitor preaputernic şi atot bun al lumii, sub a cărui voinţă iubitoare şi răul, chiar fără să vrea, trebue să se supună. Numai de aici putem prinde nădejdea tare, că din toate se desprinde pentru noi o binefacere, o binecuvântare şi că chiar şi cele mai aspre năcazuri şi dureri ale vieţii ni-se vor îndreptà spre bine, câtă vreme vom rămâneà *noi* pe calea adevărului şi a dreptăţii, pe calea lui Dumnezeu. Numai credinţa într'un ocârmuitor prea drept ne poate da chizăşia că oarecândva totuşi se va restatornicì nedreptatea din lume, aducându-se la biruinţă adevărul şi dreptatea.

Nu înseamnă nimic, că pe lângă toate păcatele cu cari ne învinovăţeşte conştiinţa, pe lângă toate slăbiciunile şi răutăţile inimei noastre, totuş nu trebue să ne pierdem respectul de noi înşi-ne, curajul de a ne

întoarce la calea cea bună şi a ne îndreptà din nou, ştiind că ne primeşte, ca pe fiul cel pierdut, iubirea iertătoare a Părintelui nostru celui prea înalt, care nu-şi întoarce faţa sa dela noi când ne apropiem cu căinţă de dânsul? Care om poartă pecetea decadenţei şi a pierzării pe frunte? Acela, pe cari toţi l-au părăsit; acela care nu mai are pe lume nici un suflet, care să-i mai creadă ceva şi care să-i întindă mâna de ajutor ca să se ridice din păcate. Singura putere, care este în stare să mântuiască şi pe cel mai păcătos om, e iubirea care îndelung rabdă şi mult iartă.

Şi iarăş întreb: nu înseamnă nimic, să ştim că tot ce avem, dela cele mai neînsemnate până la cele mai scumpe bunuri ale vieţii noastre, le-am primit din o mână părintească, ca tot atâtea daruri ale bunătăţii lui Dumnezeu, ca o chezăşie şi dovadă a iubirii sale faţă de noi, fiii săi? O, de-ar ştì oamenii cât de mult îi iubeşte Dumnezeu! de ar ştì-o ei aceasta, de tot altcum şi-ar întocmì vieaţa.

Nu înseamnă nimic să ştì tu creştine, că Dumnezeu te-a pus la locul ce'l ai în lume şi că lucrul ce'l săvârşeşti, oricât de neînsemnat ar fi, este totuş o slujbă pe care o aduci lui Dumnezeu? Nimenea nu a căzut din întâmplare în rânduiala lumii lui Dumnezeu. De fiecare are trebuinţă lucrul lui Dumnezeu. Nimenea nu este atât de neînsemnat, ca să nu-şi afle locul pentru care să primească răspunderea. Aceasta e singura gândire adevărată, care-i dă vieţii fiecărui om înţeles şi însemnătate, iar datoriei sale împlinite valoarea şi scopul cel mai înalt. Cineva poate să creadă că pentru sine e lucru indiferent de-şi petrece neînsemnata-i vieaţă cu cinste ori cu ruşine; dar că prin vieaţa sa stă în calea scopurilor lui Dumnezeu în lume, acesta e un gând care apasă conştiinţa cu o grea răspundere.

Nu înseamnă nimic, ca în slujba ce-o avem şi la lucrul ce-l facem, să ne ştim rânduiţi de Dumnezeu, înaintea judecăţii căruia, împlinindu-ne datorinţa, cu nimic nu suntem mai răi şi mai neînsemnaţi decât cei ce se îmbracă în purpură şi în vison.

În sfârşit: nu înseamnă nimic să ştim că nici la moarte nu vom fi părăsiţi, ci tocmai atunci vom fi primiţi la sânul Părintelui nostru celui din ceriuri, a cărui iubire e mai puternică chiar decât moartea şi mormântul.

Toate acestea, iubiţi creştini, sunt numai un mănunchiu de cugetări religioase, ori chiar o singură cugetare mare şi luminoasă, care ne descopere adevărul: că un Dumnezeu al iubirii stăpâneşte peste această lume şi peste viaţa noastră! Această singură gândire aruncă o lumină strălucitoare asupra lumii întregi şi o îmbracă într'o frumoasă haină de sărbătoare. Aceasta singură gândire ne deschide nouă priviri în lumea în care trăim şi o preface într'un lăcaş de bine, într'o mare casă părintească în care a aşezat Dumnezeu pe toţi fiii săi. Şi că această măreaţă gândire este adevăr şi numai adevăr: ne-a dat mărturisirea, ne a dat chezăşia, ne-a dat siguranţa însuş Dumnezeu prin Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus

Christos. Celce s'a apropiat cu sufletul de Christos, a trebuit să înţeleagă şi să simţească, că El e descoperirea adevărului celui vecinic, El e întruparea iubirei celei mântuitoare, El e arătarea lui Dumnezeu în istoria omenimii! Celce a primit în suflet o rază de iubire din împărăţia lui Christos; celce şi-a deschis ochiul inimei pentru minunea iubirii de pe Golgota, acela a trebuit să se lumineze, că aici s'a apropiat Dumnezeu de noi oamenii cu puterea iubirii sale iertătoare şi izbăvitoare!

Aşadară în Christos şi prin Christos avem noi să căutăm pe Dumnezeul iubirii celei vecinice. De El să ne apropiem ca de izvorul înţelepciunii şi al puterii, al curajului şi al statorniciei, al dreptăţii şi al bucuriei, al nădejdii şi al iubirii. Întreaga lege creştinească nu este altceva decât Christos însuş. Celce vrea să ştie ce poate aveà dela credinţa sa creştinească, acela să se apropie de Christos, să-l primească în suflet cu toată credinţa şi iubirea ce-o poate aveà. Nu traiu bun, nici zile dalbe, nu belşug şi noroc în cele din afară ale vieţii — să aştepte omul în primul rând dela evanghelia lui Christos. Ci să caute mai vârtos a se pătrunde în întreaga sa fiinţă de duhul lui Christos; de acel duh curat şi înalt, plin de har şi de adevăr, plin de eroism moral plin de bărbăţie şi jertfire, plin de putere şi iubire, care pe El l-a însufleţit?! A zice că nimic nu înseamnă credinţa şi evanghelia creştinească, este tot atât cât a zice, că nimic nu înseamnă acest mare duh al unei nouă vieţi, că nimic nu înseamnă Christos însuş. Dar într'adevăr, încă nimenea nu s'a apropiat înzadar de Christos. Încă prea puţin au ascultat oamenii de El, prea puţin au învăţat dela El. Încă n'a isprăvit lumea cu Christos, ca să se poată întoarce dela El ca dela un lucru învechit. Încă prea puţin au ascultat oamenii de poruncile Lui, prea puţin au înţeles cuvintele Lui şi prea puţin s'au pătruns de duhul Lui. O de-am învăţà să privim cu ochii Lui, să cugetăm cu gândirile Lui, să simţim cu inima Lui. Aceasta e ce poate să însemne pentru noi credinţa noastră; aceasta e ceeace poate să ne dea evanghelia lui Christos. Atunci cu adevărat am înţelege şi noi, ce înseamnă: A fi părtaşi moştenirii sfinţilor întru lumină! A fi scoşi din puterea întunerecului! A fi mutaţi în împărăţia luminii şi a vieţii!

Atunci am vedeà, iubiţilor, pogorându-se şi pe pământ între oameni acea măreaţă împărăţie, împărăţia libertăţii şi a adevărului, a dreptăţii şi a harului, împărăţia iubirii şi a fericirii oamenilor. Dar credinţa în Dumnezeul iubirii, care ni-s'a arătat în Iisus Christos, credinţa în iubirea cea vecinică care ocârmueşte lumea, nu este pentru noi numai un izvor de mângăiere şi de întărire în mijlocul năcazurilor acestei lumi plină de păcate? Nu, ci acea credinţă este totodată şi un neîncetat *protest* împotriva tuturor puterilor întunerecului şi ale nedreptăţii; cari ca o povară grea apasă vieaţa omenească.

Până atunci nu va amuţì acest protest, până atunci el trebue să răsune ca un strigăt de mântuire, pânăcând acele puteri ale răului nu vor încetà să tulbure pacea şi fericirea oamenilor. Christos nu este numai

Mântuitorul şi aducătorul păcii, în mijlocul năcazurilor şi a strâmtorărilor acestei lumi, ci El este totodată şi conducătorul nostru în lupta ce trebue să o ducem împotriva minciunii şi a răutăţii împotriva egoismului şi a nedreptăţii, împotriva trândăviei şi a plăcerilor deşerte, împotriva tuturor acelor duhuri rele cari sapă vieaţa şi binele oamenilor. Celce poartă numele lui Christos, acela trebue să-i urmeze în această luptă, purtându-se vitejeşte cu credinţa unui vrednic ostaş.

Dar înainte de toate, fiecare creştin e dator să poarte această luptă împotriva duhului rău din inima sa. În lăuntrul omului sunt gândurile rele şi patimile cari trebue combătute. In locul lor trebue pregătit lăcaşul frumos, în care să se coboare şi să se sălăşluiască duhul adevărului şi al curăţeniei, duhul bunătăţii şi al lăpădării de sine, duhul dreptăţii şi al iubirii. O, lumea ar puteà să aibă mult dela credinţa creştinească. Oameni cu înţelepciune dreaptă, oameni cu voinţă morală, oameni cu inimă nobilă, caractere frumoase, ridicate mai presus de bucuriile şi plăcerile josnice, vrednici ostaşi ai lui Christos, cari să-şi găsească fericirea vieţii în lupta sfântă ce vor duce-o pentru cauza lui Dumnezeu în lume, pentru cauza adevărului şi a iubirii. Dacă *oamenii* ar fi mai buni, atunci de bună seamă ar fi mai mult bine şi în lume. Dacă între oameni ar stăpânì cinstea şi dragostea frăţească, dreptatea şi ajutorul împrumutat, curăţenia şi frica de Dumnezeu, care este începutul înţelepciunii, atunci traiul lor ar fi bun şi lumea ar fi un lăcaş al păcii şi al fericirii. Lucrul lui Dumnezeu aşteaptă oameni purtaţi de Duhul lui Dumnezeu. Împărăţia lui Dumnezeu se coboară numai prin fii lui Dumnezeu, cum zice apostolul Pavel că: «toată făptura descoperirea fiilor lui Dumnezeu o aşteaptă».

Nu este cu dreptate să ispitim pe Domnul Dumnezeu, cerându i să schimbe lumea după dorinţele noastre schimbăcioase. Ori aşteaptă oamenii ca Dumnezeu să-i facă fericiţi cu puterea? Dar atunci n'am mai fi oameni, ci am fi nişte păpuşi ca nişte făpturi fără suflet şi fără voinţă. Dumnezeu însă, în atotînţelepciunea sa, a voit ca nouă să ne lase răspunderea pentru caracterul şi sufletul nostru, nouă să ne lase vrednicia şi meritul pentru virtutea noastră. Numele lui Dumnezeu are să fie numai ca un îndemn statornic în conştiinţa noastră. Duhul şi harul lui Dumnezeu au să fie puterea care ne pune în mişcare spre cele bune.

O mult poate să însemne pentru oameni credinţa creştinească! Dacă am fi creştini adevăraţi, cum am puteà şi cum ar trebuì să fim, atunci lumea ar înţelege ce va se zică: A fi scoşi din puterea întunerecului şi a fi mutaţi în împărăţia Fiiului dragostei lui Dumnezeu! Amin.

Dr. Nicolae Bălan.

MIŞCAREA LITERARĂ.

Predicatorul, de *Econ. Ioan P. Ţincoca.* Volumul I. Predici Duminicale. Vălenii-de-munte. Tip. «Neamul Românesc» 1911. 250 pagini. Preţul: Lei 1·20.

Volumul de faţă conţine 34 predici duminecale, 4 predici la unele pericope din sf. Evangelişti (Matei V 20—26, Mat. V. 27—32, Ioan III. 1—21 şi Ioan VI. 27—39) şi două Cazanii scurte.

Sunt menite a ajută preoţilor cari n'au curajul de a alcătuì înşişi predici, dar şi pentru ceice au talent spre aceasta, pentrucă sunt diferite punctele de vedere din cari se privesc chestiunile vieţii creştine din partea diferiţilor predicatori. Folosindu-se îndeosebi de celebra scriere «Vieaţa lui Iisus Christos» de R. P. Didon, autorului îi reuşeşte a ne da un număr destul de considerabil de predici, cari toate excelează prin scurţime şi preciziune şi au o valoare deosebită prin puterea convingerii ce o trezesc în inimile ascultătorilor. Iată un exemplu: Voind să demonstreze, că numai apropierea de bunul Dumnezeu poate aduce omului mulţămirea, zice: «Unde este omul, care să mă facă să gust fericirea când mă răstigneşte cu capul în jos ca pe sf. apostol Petru; unde este omul, care să mă facă să simt recoreală în căzanul cu smoală topită, ca mulţi sfinţi mucenici? Daţi-mi, daţi-mi pe omul, care să mă facă să las tată, mamă, soţie, copii, pentru a mă duce desculţ, gol, fără pâne în traistă spre a predică Evanghelia răbdărei şi a păcei celor întunecaţi şi barbari, dar doritori de sângele îndrăzneţilor. Daţi-mi, daţi-mi voi oameni, cunoscuţi şi prietini, puterea să schimb în câţiva ani faţa lumei de astăzi: s'o fac să despreţuească minciuna, luxul şi duşmănia; să urgisească pe clevetitorul şi pe desfrânatul, să urască şarlatanismul şi hoţia! Nu puteţi şi nu veţi puteà niciodată. Aceasta nu stă în puterea noastră a oamenilor, deşì simţim cu toată firea noastră, că ne trebue, că avem lipsă de ele. Singur Dumnezeu poate face aceasta după cum au făcut şi sfinţii apostoli în ziua Duminecii celei mari şi slăvite» (a Pogorîrei Duhului sfânt).

Mai amintesc atâta cu privire la aceste predici, că sunt scrise mai mult în ton poporal şi vor fi urmate şi de al doilea volum. Pentru toate acestea îl recomand preoţimei noastre cu atât mai mult, cu cât se poate procurà pe un preţ într'adevăr minimal, şi sunt rezultatul muncei nepretenţioase a unui protoiereu al bisericei ortodoxe a fraţilor de peste Carpaţi, care având în vedere binele nostru al tuturora, roagă fraţii preoţi să întrebuinţeze predicile volumului de faţă la toate ocaziile pentru cari sunt alcătuite. *Gh. Comşa.*

A apărut Nr. 1 din *Biblioteca şcolarilor*, îngrijită de V. Stan, profesor. Conţine 3 povestiri frumoase şi potrivite pentru micii «şcolari».

Ne bucurăm de acest nobil zel, ce se anunţă din mai multe părţi, de a contribuì la luminarea şi înălţarea sufletească a viitoarei generaţii. Preţul mic de 6 fil. de număr, încă îi asigură o răspândire repede.

Din cele trecute vremi. Insemnări despre: Inceputurile graiului culturii şi literaturii neamului românesc: de *Virgil Oniţiu.* Arad, 1912. Preţul 2 coroane. Porto 20 bani. — O podoabă pentru orice bibliotecă şi pe orice masă de salon. Cuprinsul e următorul: I. Urme străvechi de limbă românească. II. Sfântul Pavel şi Românii. III. Un bulgar de pe la 1200 despre Români. IV. Inceputurile limbii noastre literare. V. Cel mai vechiu scris original românesc. VI. Românii şi începuturile scrisului cu litere latine. VII. Chestiunea originii Românilor la cronicarii noştri cei mai vechi. VIII. De când s'au început stăruinţele pentru unitatea limbii noastre literare? IX. Cele mai vechi încercări de versificare românească. X. Nicolae Cârnu Milescu. (Secol. XVII.). XI. Din bătrâni cetire. XII. Audienţele unui român la împăratul Iosif II. XIII. Cel dintâi protest literar la noi, scris în numele ţăranilor împilaţi. Secol. XVIII. XIV. Epoca fanarioţilor înfierată în formă beletristică de un român contimporan. Secol. XVIII. XV. Cuvinte înţelepte. (Aforisme din vechii noştri cronicari). Preţioasa carte se poate comandă la autorul *Virgil Oniţiu,* director gimn. Braşov-Brassó. (Strada Caterinei, 29).

CRONICA BISERICEASCĂ CULTURALĂ.

Dorim tuturor cetitorilor şi colaboratorilor noştri: An nou fericit!

*

Către cetitori! In anul trecut «Revista Teologică» a fost primită de partea cea mai mare dintre preoţii întregei noastre mitropolii. Ce e drept, este încă foarte mare numărul celor ce nu şi au achitat abonamentul, dar sperăm că nu vor întârzià a ni-l trimite. Fiind îndreptată lucrarea noastră spre folosul sufletesc mai ales al preoţimei, nutrim nădejdea că în anul acesta numărul abonaţilor noştri se va sporì. *Nu ar trebuì să existe preot în întreaga noastră mitropolie, care să nu aboneze această revistă, care este singura în specialitatea ei la noi.*

Ca să mulţumim cererile multor abonaţi, vom scoate din când în când câte un număr numai cu *predici* potrivite pentru trebuinţele poporului. Aşa, la începutul postului mare şi cu alte ocazii.

Vom continuà «*Biblioteca bunului păstor*», din care a apărut numai un singur număr până acum. Avem pregătite de tipar încă câteva numere, cari n'au apărut din cauza îngrămădirii de material la Tipografia arhidiecezană. Numărul 2 din această **Bibliotecă îl vom trimite *gratuit,* îndatăce** va apăreà, abonaţilor din anul trecut, cari au achitat întreg preţul abonamentului.

Tot asemenea vom trimite *gratuit* abonaţilor din acest an, cari achită *întreg* abonamentul *până cel mai târziu în 1 Martie st. v.* 1912: numărul 2 din «Biblioteca bunului păstor», care va cuprinde un studiu pastoral: *Clerul şi chestiunea alcoolismului,* şi numărul 3: *Sf. Ioan Gură de aur şi însuşirile lui ca orator bisericesc.*

Numărul acesta s'a expedat tuturor preoţilor şi multor mireni din întreaga noastră mitropolie. Ceice nu doresc să se aboneze, *sunt rugaţi să ni-l retrimită.* Ceice îl vor reţineà, vor fi consideraţi ca *abonaţi.*

Adresele onor. preoţi s'au scris după şematismele din calendarele bisericeşti. Deoarece *adresele se vor tipărì,* îndată ce vom ştì numărul abonaţilor, rugăm pe cei interesaţi să ne anunţe eventualele rectificări ale adresei, ca să poată primì revista regulat.

*

Moartea episcopului Timuş al Argeşului. Din Bucureşti ni-se telegrafiază: Eri, Joi dimineaţa a răposat episcopul Timuş al Argeşului.

Episcopul Timuş locuià la biserica Antim.

De două zile Episcopul, care suferea de mai mult timp de boală de inimă, s'a simţit mai rău.

Boala se agravase pe neaşteptate, fapt care îngrijea pe cei din jurul înaltului prelat.

Miercuri a fost chemat dl Dr. Buicliu, care i-a dat primele îngrijiri.

Joi noaptea, însă, boala s'a agravat şi, după o criză violentă, Episcopul a încetat din vieaţă.

Vestea a fost imediat comunicată la cancelaria Mitropoliei şi guvernului.

Se ştie că episcopul Timuş fusese desemnat, de Sinod şi de guvern, pentru a fi ales Mitropolit Primat imediat după vacanţa parlamentară, când urmà să se convoace marele colegiu electoral.

Episcopul Timuş s'a născut în anul 1849 în Iaşi.

Cursul primar l-a început la Iaşi, terminându-l la monastirea Neamţu. Cursul seminarului de gradul I l-a făcut la Socola. In anul 1871 a fost hirotonisit diacon şi tot în acelaş an văduvind, s'a reîntors în seminar şi şi-a complectat studiile de 7 clase. In anul 1874 s'a înscris la facultatea de litere din Iaşi, în anul următor a fost permutat ca arhidiacon la Mitropolia din Bucureşti, când a primit tunderea monahală în biserica Sf. Gheorghe din monastirea Gernica, unde îşi are şi metania.

Numit în urmă predicator, a fost trimis în 1880 pentru complectarea studiilor teologice la Cernăuţi, de unde s'a reîntors în 1884 cu titlul academic de doctor în teologie, apoi hirotonisit preot, numit profesor suplinitor în facultatea de teologie din Bucureşti şi ridicat la gradul bisericesc de Arhimandrit.

La anul 1886 a fost ales şi hirotonisit Arhiereu cu titlul de Pitişteanul.

In acest interval a fost numit director al internatului teologic şi cu titlu provizor (1892) la catedra de limba ebraică, Arheologia biblică şi Exegesa vechiului testament dela Facultatea de teologie.

La 14 Martie a fost ales Episcop al Eparhiei Argeşului.

Prea Sfinţia Sa a publicat mai multe opere teologice: Teologia Dogmatică, de I. P. P. S. S. Macarie, Mitropolitul Moscovei † 1882 (3 vol. trad.) — Tetravanghelul lui Coresi 1561. — Istoria Dreptului Roman de Zaharia (trad.) — Meditaţiuni asupra Psalmilor (3 vol.) — Catehismul, de Damaschin, episcopul Rîmnicului. — Călătoria la locurile sfinte. — Dicţionar aghiografic, care cuprinde pe scurt vieţele sfinţilor de peste tot anul.

(După «Tribuna»)

Tipicul cultului religios.

Cazuri liturgice, date şi indigitări tipiconale pe luna lui Ianuarie 1912.

Sâmbătă în 1 Ianuarie la vecernie. Preotul intrând în altar, ia epitrahilul şi dă binecuvântarea obicinuită, iar strana dă cetire psalmului de seara, «*Binecuvintează suflete al meu*». Urmează apoi caftisma «*Fericit este bărbatul*» şi ectenia cea mare dela preot, iar la sfârşitul acestora se cântă «*Doamne strigat-am*» cu 10 stihiri şi anume 3 stihiri ale glasului de rând (glas 6) trei ale praznicului «*Pogorându-se Mântuitorul la neamul omenesc*» (de 2 ori), «*Nu s'a ruşinat Prea bunul Dumnezeu*», şi 4 ale sfântului Vasile «*Cel-ce eşti chemat cu numele împărăţiei*» (de 2 ori) «Cu vestmintele archieriei» şi «*Celce eşti împreună cu cetele cereşti*» din mineiu pe glasul indicat acolo. «Mărire— De înţelepciune iubitor făcându-te Cuvioase», din mineiu, «şi acum» dogmatica glasului de rând din octoic. După vohod se cântă prohimenul zilei «Domnul s'a împărăţit» cu stihul lui şi se cetesc cele trei paremii, dela Facere, din Pildele lui Solomon. Ectenia «să zicem toţi» — imnul de seara «Invredniceşte-ne Doamne» — ectenia celor 6 cereri «să plinim rugăciunile noastre». După această ectenie urmează stihoavna învierii a glasului de rând cu «Mărire—Cela-ce darul minunilor din ceriu ai luat», «şi acum» dogmatica stihoavnei glasului al 6-lea. Strana ceteşte după acestea rugăciunile «acum slobozeşte — Sfinte Dumnezeule — Prea Sfântă Treime — Tatăl nostru». iar după vosglasul acestui din urmă cântă 1) troparul învierii, a glasului de rând «Mărire — In tot pă-

mântul a eşit vestirea Ta» al Sfântului, «şi acum — Cela-ce şezi pe scaun în chipul focului» troparul praznicului. Otpustul ca întotdeauna.

Dumineca în 1 Ianuarie, Cea după Tăierea împrejur a Domnului nostru Isus Christos, Pomenirea celui dintru Sfinţi părintele nostru Vasilie cel Mare arhiepiscop din Chesarea Capadochiei şi Dumineca înainte de Botezul Domnului glas 6 voscr. 9. La utrenie: Inceputul ca întotdeauna, cu binecuvântare, cu cetirea psalmilor de dimineaţa şi cu ectenia cea mare de începere. La «*Dumnezeu este Domnul*» (de 4 ori pe melodia troparului glasului al 6-lea) se pun troparele dela încheierea vecerniei, cu deosebirea că troparul învierii se cântă de 2 ori. După tropare urmează ectenie mică şi cele doauă grupe de sedelne ale glasului de rând iar cu ectenie între ele. Strana cântă apoi imediat după seria a doua a sedelnelor, Polileul cu pripelele praznicului şi troparele învierii «Soborul îngeresc s'a mirat». Ectenie — ipacoiul glasului — sedealna cea după Polileu a mineiului, cu «Mărire — Darul Dumnezeeştilor Tale cuvinte», «şi acum — Stăpânul tuturor şi Făcătorul», toate pe melodia antifonului glasului 8. Celelalte ca de obiceiu, antifoanele glasului, evanghelia utreniei a învierii (a 9) «Invierea lui Christos», psalmul «Miluește-mă Dumnezeule», «Mărire — şi acum» cu stihirile lor şi stihira «Inviind Isus din mormânt» cu stihul ei. Catavasiile Botezului «*Fundul adâncului*» cu condacul praznicului şi sedealna Sfântului la peasna a 3-a şi cu condacul şi icosul Sfântului la peasna a 6-a, Pesnei a 8-a îi premerge stihul «să lăudăm bine să cuvântăm», *iar peasna a 9-a este precedată de imnul Născătoarei «Măreşte suflete al meu — Ceeace eşti mai cinstită»* Ectenie mică - sfetilna «Sfânt este Domnul» a învierii a 9-a «Mărire» sfetilna Sfântului «şi acum» a praznicului, ceste din urmă din mineiu. La hvalite să pun 8 stihiri, 4 ale învierii, şi 4 ale Sfântului «Mărire» stihira evangheliei «şi acum — Prea binecuvântată eşti» şi doxologia cea mare, ambele pe troparul glasului 6 şi troparul «Inviat-ai din mormânt».

La liturgie: După vohod, troparul învierii, al Praznicului şi al Sfântului cu condacul învierii «Mărire» al Sfântului, «şi acum» al praznicului. La apostol şi la evanghelie pe rând, a duminecii înainte de Botezul Domnului, a praznicului şi a Sfântului. Liturgia se face cea a Sfântului Vasile cel Mare, fiind prăznuirea lui în această zi.

Joi în 5 Ianuarie la vecernie: Inceputul se face cu binecuvântare dela preot şi cu cetirea psalmului de seara «Binecuvintează suflete al meu». După ectenia cea mare de începere urmează «Doamne strigat-am» pe glas 2 cu stihirile mineiului şi cu «Mărire · şi acum — Plecatuţi-ai capul Inainte Mergătorului» Vohod unul «Lumină lină» şi prohimenul zilei. Se cetesc apoi paremiile întocmai după prescrierile mineiului şi anume după paremia a 3-a dela Eşire se cântă troparul «Arătatute-ai în lume» cu stihurile lui, apoi iar trei cu troparul «Păcătoşilor şi vameşilor» cu stihurile lui. Acestea sfârşite, strana ceteşte şi celelalte paremii şi apostolul din epistola sf. apostol Pavel către Corintheni «*Fraţilor, slobod fiind de toate*» iar preotul evanghelia dela Luca «*In anul al II-lea al stăpâniei lui Tiberie Cesarului*», dela ceasul al 9-lea. Ectenia «*să zicem toţi*» «Invredniceşte-ne Doamne», ectenia celor 6 cereri, apoi stihoavna mineiului. După «acum slobozeşte» şi celelalte se cântă troparul «In Iordan botezându-te Tu Doamne» de 3 ori şi otpustul.

Vineri în 6 Ianuarie Botezul Domnului. La utrenie: Preotul din altar dă binecuvântarea zicând: «Binecuvântat este Dumnezeul nostru...» iar strana, dupăce răspunde cu «Amin», ceteşte psalmii de dimineaţa. Urmează apoi ectenia cea mare de începere după al cărei vosglas strana cântă pe melodia glasului 1 «Dumnezeu este Domnul» de 4 ori şi troparul Botezului de 3 ori; odată singur, odată cu «Mărire» şi odată cu «şi acum». Ectenie mică — seria I-ă de sedelne — ectenie - seria a II-a de sedelne — Polileul cu pripelele praznicului, — ectenie mică — sedealna cea după Polileu (antifon 4) cu «Mărire — şi acum» — antifoanele glasului 4 dela praznice — cu prohimenul «Marea a văzut şi a fugit, Iordanul s'a întors înapoi» şi stihul lui. După «Toată suflarea» preotul indică apoi ceteşte evanghelia utreniei dela Marcu: «In vremea aceea venit'a Isus din Nazaretul Galileiei şi s'a botezat dela Ioan în Iordan». După acestea cetindu-se mai

întâiu psalmul 50, urmează «Mărire — şi acum — Toate astăzi să se bucure» şi stihul «miluieşte-mă Dumnezeule» cu stihira pe glas 6 «Dumnezeu Cuvântul s'a arătat cu trup neamului omenesc». După ectenia «Mântueşte Dumnezeule» urmează catavasiile Botezului «Fundul adâncului l'a descoperit», cu ectenie mică şi ipacoiul praznicului la peasna a treia şi cu ectenie mică şi condacul şi icosul praznicului la peasna a 6-a. Pesnei 8 îi premerge stihul «să lăudăm, bine să cuvântăm» iar pesnei a 9-a, pripelele praznicului dela această peasnă. După vosglasul ecteniei mici strana cântă de 3 ori sfetilna praznicului, hvalitele cu 6 stihiri şi cu «mărire — şi acum» tot din mineiu şi doxologia cea mare pe melodia antifonului glasului 2. Utrenia să încheie cu troparul «In Iordan botezându-te Tu Doamne».

La liturgie: In loc de «Binecuvintează suflete al meu», înainte de «Unule născut» şi în loc de fericiri se cântă cele trei antifoane din mineiu. Apostolul, Evanghelia praznicului şi la «Cuvinesă cu adevărat» irmosul Botezului şi priceastna «Arătatus'a darul lui Dumnezeu cel mântuitor tuturor oamenilor».

In această zi să face între sunetele clopotelor şi a cântării «glasul Domnului peste ape» procesiune la rîu sau la un izvor oarecarele, unde după rânduelile şi normele tipiconale cuprinse în mineiu se face sfinţirea cea mare a apei.

Vineri în 6 Ianuarie la vecernie. Inceputul cel obicinuit. La «Doamne strigat-am» se cântă 6 stihiri şi anume 3 ale praznicului şi trei ale Inaintemergătoriului, «Mărire Celace eşti în trup luminătoriu» «şi acum — Dumnezeu Cuvântul s'au arătat cu trup neamului omenesc». După vohod «Lumină lină» prohimenul mineiului, ectenia «să zicem toţi, Invredniceşte-ne Doamne» ectenia celor 6 cereri apoi stihoavna mineiului cu «mărire, Ca un râvnitor al Duhului» «şi acum, Veniţi să urmăm fecioarelor celor înţelepte» pe antifonul glasului 4. După «Acum slobozeşte, Sfinte Dumnezeule, Prea sfântă Treime, Tatăl nostru» se cântă troparul Sfântului «Pomenirea dreptului cu laude», mărire, şi acum al praznicului «In Iordan botezându-te» şi se face otpustul.

Sâmbătă în 7 Ianuarie, soborul Sfântului măritului proroc Inaintemergătorului şi Botezătoriului Ioan: la utrenie. După obicinuitul început, cu binecuvântare, cetirea psalmilor de dimineaţa şi ectenia de începere se cântă pe melodia troparului glasului 1 «Dumnezeu este Domnul» de 4 ori troparul «In Iordan» de 2 ori «Mărire» troparul Inaintemergătoriului, «şi acum» iar «In Iordan botezându-te tu Doamne». Ectenie grupa I-a de sedelne, ectenie, grupa a II-a de sedelne, psalmul 50, ectenia «Mântueşte Dumnezeule poporul Tău» şi catavasiile Botezului. La peasna a 3-a să pune condacul şi icosul praznicului şi sedealna mineiului cu «mărire, şi acum, Iordanul cu apa au slujit Ţie» pe antifon 8, la peasna a 6-a condacul şi icosul Sfântului. Pesnei a 8-a îi premerge stihul «să lăudăm, bine să cuvântăm» iar la peasna a 9-a în loc de «*Măreşte suflete al meu, Ceeace eşti mai cinstită*» se cântă pripelele praznicului şi ale Inainte mergătorului. Ectenie, sfetilna Inaintemergătoriului «Mărire, Minunat mai înainte ai gătit cărările Dumnezeu», «şi acum» sfetilna praznicului «Arătatu-s'a Mântuitoriul». Hvalitele praznicului «Mărire, Inger din pântece neroditor», a Sfântului «şi acum, Astăzi Christos la Iordan» şi doxologia cea mare pe antifonul glasului 2. *La liturgie*: «Binecuvintează suflete al meu», Unule născut» şi fericirile pe melodia antifonului glasului 2 cu «Mărire, Pecetea Prorociilor pe tine te cunoaştem», «şi acum, Nespusă zămislirea cu adevărat» dela peasna a 6-a a canonului. In loc de «Cuvine-să cu adevărat» cântăm irmosul Botezului şi priceastna «Intru pomenire vecinică va fi dreptul.

Sâmbătă în 7 Ianuarie la vecernie: Preotul dă binecuvântarea, iar strana ceteşte psalmul de seara. Urmează după acestea ectenia cea mare de începere şi «Doamne strigat-am» pe melodia glasului 7 cu 4 stihiri ale învierii din octoic şi 6 ale mineiului. «Mărire, Celace îmbracă cerul cu nori» a prăznuirii, şi acum» dogmatica glasului 7 din octoic. Vohod, Lumină lină, prohimenul «Domnul s'a împărăţit», ectenia «să zicem toţi» învredniceşte-ne Doamne, ectenia «să plinim rugăciunile noastre Domnului», stihoavna Invierii (a glasului 7) cu «Mărire, şi acum, La rîul Iordanului văzându-te pe Tine Ioan la sine venind» stihira serbării. «Acum slobozeşte, Sfinte Dumnezeule, Prea sfântă Treime,

Tatăl nostru» şi după vosglas tropariul învierii, «Mărire, şi acum» tropariul serbării «In Iordan botezându-te Tu Doamne» şi otpustul obicinuit.

Dumineca în 8 Ianuarie Prea cuv. Păr. nostru George Hosevitul şi cuvioasa maica noastră Domnica; Dumineca după Botezul Domnului, glas 7, voscr. 10: la utrenie: După începutul obicinuit «Dumnezeu este Domnul» de 4 ori pe melodia tropariului glasului 7 apoi tropariul acestui glas de 2 ori «Mărire, Intru tine părinte cu osârdie s'a mântuit cel după chip» troparul Sfântului «şi acum» al praznicului «In Iordan botezându-te tu Doamne» Preotul zice apoi ectenia mică, iar strana cântă sedelnele învierii ale glasului 7 din octoic (cu ectenie mică între ele) şi troparele învierii «Soborul îngeresc». Urmează după aceste tropare ectenie, ipacoiul şi antifoanele glasului de rând şi după «Toată suflarea» evanghelia utreniei a 10-a. «Invierea lui Christos» psalm 50, «Mărire, Pentru rugăciunile apostolilor», «şi acum, Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu», «Miluește-mă Dumnezeule, Inviind Isus din mormânt» şi ectenia «Mântueşte Dumnezeule poporul Tău». După vosglasul acestei ectenii cântăm catavasiile praznicului *«Fundul adâncului»*. La peasna a 3-a după ectenie cântăm condacul şi icosul praznicului dela peasna a 6-a, condacul şi icosul Sfântului, «Mărire» sedealna Cuvioasei «şi acum, Apele Iordanului le-ai sfinţit», sedealna praznicului, iar la peasna a 6-a tot după ectenie mică punem condacul şi icosul învierii din octoic. Pesnei 8 îi premerge stihul «să lăudăm bine să cuvântăm» iar pesnei a 9-a imnul Născătoarei «măreşte suflete al meu, Ceeace eşti mai cinstită». După ectenie se cântă sfetilna învierii, «Mărire, Defaimând cele pământeşti cinstită» sfetilna Cuvioasei «şi acum, Aratatu-s'a Mântuitorul Darul şi Adevărul în repejunile Iordanului» sfetilna praznicului. La hvalite se cântă 8 stihiri şi anume 4 din octoic ale glasului de rând, 4 ale praznicului din mineiu dela stihoavna utreniei pe glas 2 (la cele 2 stihiri din urmă se cântă stihurile praznicului «Marea a văzut şi a fugit, Iordanul s'a întors înapoi», şi «Ce-ţi este ţie mare etc.») «Mărire» stihira evangeliei «şi acum, Prea binecuvântată eşti» şi doxologia cea mare, ambele pe melodia tropariului glasului 7.

Sâmbătă în 14 Ianuarie, la vecernie: După bmeouvântare dela preot, după psalmul de seara şi după ectenia cea mare de începere cetim caftisma «Fericit este bărbatul». La «Doamne strigat-am» cântăm 10 stihiri, 7 ale octoihului dela glas 8 şi trei ale Triodului (cea dintâi «Să nu ne rugăm cu fariseul» să repeţeşte). «Mărire — Atotţiitorule Doamne, ştiu cât pot lacrămile» din triod, «şi acum» dogmatica glasului 8 din octoih. Vohod — «Lumină lină» — ectenia «Să zicem toţi» — imnul «Invredniceşte-ne Doamne» — ectenia «Să plinim rugăciunile noastre» — stihoavna învierii a glasului 8 (pe antifon) cu «Mărire — Ingreuiaţi fiind ochii mei de fărădelegile mele» pe tropar 5, «şi acum» dogmatica stihoavnei dela acelaş glas din octoih. «Acum slobozeşte — Sfinte Dumnezeule — Preasfântă Treime şi Tatăl nostru». După vosglas troparul învierii a glasului 8, «Mărire şi acum», bogorodicina lui şi otpustul.

Dumineca în 15 Ianuarie; Cuv. păr. Pavel Tiveul, dumineca Vameşului şi a Fariseului, glas 8, voscr. 11. Evanghelia la liturgie dela Luca: *«Zis-a Domnul pilda aceasta: doi oameni s'au suit în biserică.»* La utrenie: Inceputul cu binecuvântare, cetirea psalmilor de dimineaţa şi cu ectenia cea mare de începere. La «Dumnezeu este Domnul», care să cântă de 4 ori pe melodia troparului glasului 8 cântăm de 2 ori însuşi acest tropar şi «mărire şi acum» bogorodicina lui. După ectenie dela preot cântăm pe rînd cele 2 serii de sedelne ale octoihului cu «Mărire şi acum» şi cu ectenie mică între ele, apoi după a II-a serie de sedelne, imediat urmează troparele învierii «Soborul îngeresc», ectenie — ipacoiul şi antifoanele glasului 8, — «Toată suflarea» — evangelia utreniei a 11-a — «Invierea lui Christos» şi psalm 50. După acest psalm cântăm pe glas 8 stihirile de pocăinţă «Mărire — Uşile pocăinţei deschide-mi mie Dătătorule de vieaţă», «şi acum — Cărările mântuirii îndreptează-mi Născătoare de Dumnezeu», stihul «Miluește-mă Dumnezeule» cu stihira «La mulţimea faptelor mele celor rele» pe glas 6. După vosglasul ecteniei «Mântueşte Dumnezeule poporul Tău» cântăm catavasiile Bunei-vestiri *«Deschide-voiu gura mea»*, in sedelnele triodului la peasna a 3-a cu «mărire şi

acum» şi cu condacele şi icosul triodului la peasna a 6-a. Pesnei 8 îi premerge stihul «Să lăudăm, bine să cuvântăm», iar înaintea pesnei a 9-a cântăm imnul Născătoarei «Măreşte suflete al meu — Ceeace eşti mai cinstită». După ectenie mică cântăm sfetilna învierii, «Mărire — Să fugim de grăirea cea înaltă şi înrăutăţită a fariseului», «şi acum — Făcătorul zidirii şi Dumnezeul tuturor a luat trup omenesc», sfetilna triodului şi bogorodicina ei. La hvalite se pun 8 stihiri, 4 ale octoihului şi 4 ale triodului, «Mărire — Pe fariseul, celce se îndreptă pe sine cu laudele lucrurilor lui», «şi acum — Prea binecuvântată eşti» şi doxologia cea mare, ambele pe antifonul glasului 8.

Sâmbătă în 21 Ianuarie la vecernie. Începutul ca şi în dumineca Vameşului şi a Fariseului. La «Doamne strigat-am» punem 10 stihiri, 6 ale octoihului dela glas 1 şi 4 ale triodului (sunt numai 2, dar ambele se repeţesc). «Mărire — O! de cât bine m'am lipsit eu ticălosul pe mine însumi» din triod, glas 2, «şi acum» bogorodicina dela stihirile vecerniei ale acestui glas. Vohod — «Lumină lină» — prohimenul zilei — şi celelalte ca de obiceiu. După ectenia celor 6 cereri urmează stihoavna glasului 1 din octoih cu «mărire — Risipind bogăţia darului celui părintesc» pe troparul glasului 6 «şi acum» bogorodicina stihoavnei acestui glas. «Acum slobozeşte» şi celelalte. «După «Tatăl nostru» urmează troparul învierii a glas. 1, «mărire şi acum» bogorodicina lui şi otpustul.

Duminecă în 22 Ianuarie, sfântul apostol Timotei, dumineca Fiului rătăcit, glas 1, voscr. 1, evanghelia la liturgie dela Luca: *«Zis-a Domnul pilda aceasta; un om oarecarele aveà doi feciori»*. La utrenie: Inceputul se face cu binecuvântare, cetirea psalmilor de dimineaţa şi ectenia cea mare de începere. La «Dumnezeu este Domnul» care să cântă de 4 ori pe melodia troparului glasului 1, cântând de 2 ori însuşi acest tropar şi «Mărire şi acum» bogorodicina lui.

După ectenie dela preot cântăm cele două grupe de sedelne din octoih iarăşi cu ectenie între ele, iar după acestea imediat Polileul cu psalmul de tânguire «La rîul Babilonului acolo am şezut şi am plâns» şi troparele învierii «Soborul îngeresc.» Ectenie — ipacoiul şi antifoanele glasului cu prohimenul lor şi după «Toată suflarea» să ceteşte evanghelia utreniei I-a — «Invierea lui Christos» — psalm 50 şi stihirile de pocăinţă pe cum s'a arătat în dumineca precedentă. *Catavasiile triodului.* După peasna a 3-a «Mintea mea cea neroditoare, aducătoare de roadă Dumnezeule arată-o», urmează ectenie mică şi sedealna triodului cu «Mărire şi acum». «Ceeace nu şti de mire Curată», iar după peasna a 6-a «Întru adâncul păcatelor sum cuprins» şi după ectenie mică cântăm condacul şi cetim icosul triodului. Pesnei 8 şi aici îi premerge stihul «să lăudăm bine să cuvântăm» iar pesnei a 9-a imnul «Măreşte suflete al meu — Ceeace eşti mai cinstită.» Ectenie, sfetilna învierii, «mărire — Cheltuind avuţia Ta Doamne», «şi acum — Sfântă maică Fecioară», sfetilnele triodului. La hvalite 5 stihiri ale octoihului şi 3 ale triodului. Hvalitele se încheie cu «Mărire — Bunule Părinte! depărtatu-m'am dela Tine, ci nu mă părăsi» pe glas 5, «şi acum — Preabinecuvântată eşti» şi doxologia cea mare, ambele pe melodia troparului glasului 1.

Sâmbătă în 28 Ianuarie la vecernie. După Binecuvântare, psalmul de seara şi după ectenia de începere să ceteşte caftisma «Fericit este bărbatul.» La «Doamne strigat-am cântăm 10 stihiri, 6 ale octoihului dela glas 2 şi 4 a triodului. «Mărire — Când se vor pune scaunele şi se vor deschide cărţile şi Dumnezeu va şedeà la judecată, O! ce frică va fi atuncia!» «şi acum» dogmatica glasului 2 dela stihirile vecerniei. După vohod cetim imnul «Lumină lină» şi cântăm prohimenul zilei «Domnul s'a împărăţit cu stihul lui, iar după ectenia «să zicem toţi» cetim imnul de seara «Invredniceşte-ne Doamne în seara aceasta.» Să zice apoi ectenia «să plinim rugăciunile noastre», iar după al II-lea vosglas al ei urmează stihoavna octoihului (glas 2) cu «Mărire — Vai mie, înegritule suflete până când dela răutăţi nu te mai curmezi?» pe antifon 8, «şi acum» dogmatica stihoavnei glasului 8. «Acum slobozeşte — Preasfântă Treime — Tatăl nostru», troparul glasului de rînd «Mărire şi acum» bogorodicina lui şi otpustul.

Duminecă în 29 Ianuarie Adormirea marelui mucenic Ignatie, Dumineca lăsatului de carne, glas 2, voscr. 2, evanghelia la liturgie dela Matei: *«Zis-a Domnul;*

când va venì fiul omului.» La utrenie: Inceputul ca în toate celelalte dumineci. La «Dumnezeu este Domnul» (de 4 ori pe melodia troparului glasului 2) cântăm troparul învierii al glasului 2 de 2 ori «Mărire şi acum» bogorodicina lui. După sedelnele octoihului şi în aceasta duminecă se cântă Polileul şi psalmul de tânguire «La rîul Babilonului» înainte de troparele învierii «soborul îngeresc.» După acestea tropare urmează ectenie, ipacoiul şi antifoanele glasului 2 cu prohimenul lor, «Toată suflarea», evanghelia utreniei a 2-a «Invierea lui Christos», psalm 50 - stihirile pocăinţii — ectenia «mântueşte Dumnezeule poporul Tău» şi *catavasiile triodului.* După peasna a 3-a «Întăreşte Doamne pe piatra poruncilor Tale inima mea» şi după ectenie cântăm sedealna triodului cu «Mărire — In valea plângerii, în locul ce ai rânduit», «şi acum — Nădejdea lumii cea bună» (toate pe tropar 6), iar după peasna 6 şi după ectenie cântăm condacul şi cetim icosul triodului.

La sfetilne cântăm întâi cea a învierii, apoi «Mărire — Iată vine ziua Domnului», «şi acum — In ceasul întrebăciunii şi al venirii cei înfricoşate,» sfetilnele triodului. Hvalitele cu stihirile pe 8, 4 ale glasului, 2 din octoih şi 4 ale triodului. «Mărire Să ne curăţim mai nainte pe noi fraţilor», «şi acum - Preabinecuvântată eşti» şi doxologia cea mare, ambele pe antifonul glasului 2.

Duminecă în 29 Ianuarie la vecernie. Inceputul ca de obiceiu cu binecuvântare, cetirea psalmului de seara, ectenia cea mare şi caftisma «Fericit bărbatul». La «Doamne strigat-am» cântăm 8 stihiri ale Sfinţilor din mineiu pe glas 4 cu «Mărire — Trimbiţele Duhului celei de taină», «şi acum — Cine nu te va fericì pre Tine» tot din mineiu. Se face apoi vohod, după care urmează imnul de seara «Lumină lină» prohimenul «iată acum binecuvântaţi pe Domnul» cu stihul lui şi paremiile mineiului. Ectenia «să zicem toţi, »Invredniceşte-ne Doamne», ectenia «să p inim rugăciunea noastră cea de seara Domnului» şi stihoavna. Aici cântăm pe melodia antifonului glasului 8 de 2 ori ori stihira numită samoglasnica zilei «Lăcomind ne-am supus goliciunii cei dintâiu», (a 2-oară cu stihul «către Tine am ridicat ochii mei») şi tot pe această melodie stihira (mucenicina) «Mucenici ai Domnului», ambele din triod. »Mărire — Să trimbiţăm cu trimbiţa de cântări, să săltăm în cele de prăznuire», «şi acum — Să trimbiţăm cu trimbiţă de cântări» ambele pe tropar 5 din mineiu. «Acum slobozeşte» şi celelalte, iar după «Tatăl nostru» cele 2 tropare a Sfinţilor, (al 2-lea cu «Mărire») «şi acum» bogorodicina «Celei ce s'a hrănit în biserică, în Sfânta Sfintelor» (cântă la bogorodicine Duminecă seara şi Luni dimineaţa la glas 4 în mineiu) şi otpustul cel obicinuit.

Luni în 30 Ianuarie. Cei dintru Sfinţi părinţii noştri şi mai marii Ierarhi, Vasile cel Mare, Grigorie de Dumnezeu Cuvântătorul şi Ioan gură de Aur. La utrenie: Inceputul ca întotdeuna, cu binecuvântare, cetirea psalmilor de dimineaţa şi ectenia cea mare de începere. La «Dumnezeu este Domnul» care să cântă pe melodia troparului glasului 1 de 4 ori, punem troparele în ordinea care s'au cântat seara la vecernie. După ectenie, cântăm sedelnele triodului «Deschisu-s'au porţile dumnezeeştei pocăinţe (odată fără, odată cu «Mărire»), «şi acum — Prea sfântă Fecioară întinzându-ţi dumnezeeştile Tale mâni». După ectenia mică apoi cântăm fără întrerupere ambele serii de sedelne a Sfinţilor din mineiu. Imediat după aceste sedelne se cântă Polileul cu pripelele acestei sarbători. Urmează apoi sedealna Polileului cu «mărire şi acum» antifoanele glasului 4 dela sărbători cu prohimenul «Preoţii Tăi Doamne se vor îmbrăcă întru dreptate» şi stihul lui. După «Toată suflarea» urmează evanghelia utreniei a Sfinţilor dela Ioan: «Zis-a Domnul: Eu sum uşa» şi psalm 50. «Mărire — Pent.u rugăciunile Arhiereilor Tăi», «şi acum — Pentru rugăciunile Născătoarei» şi stihul «Milueşte-mă Dumnezeule» cu stihira «Vărsatu-s'a darul din buzele voastre» pe glas 6 din mineiu. Catavasiile Bunei Vestiri «Deschide-voi gura mea». După peasna a 3-a sedealna Sfinţilor din mineiu cu «Mărire şi acum», după peasna a 6-a condacul şi icosul mineiului. Pesnei 8 îi premerge stihul «Să lăudăm bine să cuvântăm», iar pesnei 9 imnul «Măreşte suflete al meu — Ceeace eşti mai cinstită». Sfetilna Sfinţilor, cu «Mărire şi acum». Hvalitele mineiului cu «Mărire — Astăzi sufletele pământenilor se înalţă», «şi acum — Astăzi Christos în biserică să aduce» şi doxologia cea mare, aceste 2 din urmă pe melodia antifonului glasului 2. *Cantor.*